

Ordspråksboken

Ordspråksboken kallas på hebreiska *Mishlei* ("ordspråk" eller "liknelser"). Huvudförfattaren är kung Salomo, som regerade ca 970-930 f Kr och var vida berömd för sin vishet (1 Kung 3-4, 10, Pred 1:16f). Han författade totalt 3000 ordspråk (1 Kung 4:32), varav ett urval om 375 st utgör huvuddelen av Ordspråksboken (10-22:16).

Till detta har fler ordspråk fogats: dels två anonyma samlingar av "de vise" (22:17f, 24:23f), dels fler salomoniska ordspråk (25-29) samlade av kung Hiskias män (715-686 f Kr), och dels två sista kapitel av Agur (30) och kung Lemuel och hans mor (31). De inledande vishetskapitlen (1-9) är skrivna antingen av Salomo eller av den som till slut sammanställde boken.

Ordspråken ger riktlinjer för ett gott liv, särskilt för den som är ung. De beskriver hur människo-livet fungerar, inte alltid hur det borde fungera. Skildringen av Visheten (särskilt kap 8-9) blickar framåt mot Nya testamentets uppenbarelse av Kristus som Guds vishet (se not till 8:22).

Inledning

¹ Ordspråk av Salomo, Davids son, Israels kung.

² Med dem lär man känna
vishet och förmaning

1:1 1 Kung 4:32.

1:1 Ordspråk Hebreiska mashál betyder "liknelse" eller visdomsord i vidare bemärkelse.

- och förstår kloka ord,
3 man får förmaning
till att handla vist,
rättfärdigt, rättvist och rätt.
4 De ger de okunniga klokhet,
de unga kunskap och omdöme.
5 Den vise hör dem
och ökar sin lärdom,
den förståndige får klok ledning.
6 Med dem förstår man
ordspråk och liknelser,
de visas ord och deras gåtor.
7 Att vörda HERREN
är början till kunskap,
men dårar föraktar
vishet och förmaning.

Varning för att ledas vilse

- 8 Hör, min son,
din fars förmaning
och förkasta inte
din mors undervisning,
9 för de är en skön krans
för ditt huvud
och en vacker kedja
för din hals.
10 Min son, om syndare lockar dig,
så följ dem inte.

1:4 okunniga Det hebreiska ordet syftar på att vara naiv, oerfaren och lättpåverkad av ondskan. **1:7** Job 28:28, Ps 111:10. **1:7** dårar Det hebreiska ordet betecknar brister i vett och värderingar snarare än begåvning. **1:8** Ords 6:20, 19:20. **1:9** Ords 4:9, 25:12. **1:9** kedja för din hals Officiellt ämbetsstecken (jfr 1 Mos 41:42, Dan 5:29). **1:10** Ords 16:29.

- 11 Om de säger:
”Kom med oss!
Vi ska ligga på lur efter blod,
i bakhåll för oskyldiga
utan orsak.
- 12 Som dödsriket
ska vi sluka dem levande,
friska och sunda
ska de fara ner i graven.
- 13 Allt dyrbart ska vi vinna,
vi ska fylla våra hus med byte.
- 14 Dela du vår lott med oss!
Vi alla ska ha gemensam kassa.”
- 15 Min son,
gå inte samma väg som de,
håll din fot borta från deras stig,
- 16 för deras fötter
skyndar till det som är ont,
de rusar för att spilla blod.
- 17 Det är ingen mening
att lägga ut nätet
inför ögonen på alla fåglarna.
- 18 De ligger på lur efter sitt eget blod,
de gillrar fällor för sina egna liv.
- 19 Så går det dem som söker
oärlig vinst,
den tar livet av sina ägare.
- Visheten kallar och varnar*
- 20 Visheten ropar på gatan,
hon höjer sin röst på torgen.

1:16 Ords 6:17f, Jes 59:7, Rom 3:15.
”själar” (även i 6:32, 7:23, 13:3, etc).

1:18 liv Annan översättning:
1:19 Ords 15:27, 1 Tim 6:10.

- 21 Hon predikar i gathörnens buller,
vid ingången till stadens portar
talar hon sina ord:
- 22 ”Hur länge ska ni okunniga
älska okunnighet,
ni hånare njuta av att håna
och ni dårar hata kunskap?
- 23 Vänd om till mig när jag varnar er.
Se, jag ska låta min Ande
flöda över er,
jag ska låta er lära känna mina ord.
- 24 Men ni vägrade lyssna
när jag ropade,
ingen brydde sig
när jag räckte ut min hand.
- 25 Ni förkastade alla mina råd
och ville inte veta av
mina varningar.
- 26 Därför ska också jag le åt er olycka
och håna när skräcken drabbar er,
27 när skräcken kommer som ett oväder
och er olycka drar in
som en storm,
när nöd och ångest drabbar er.
- 28 Då ska de ropa till mig
utan att jag svarar,

1:21 Ords 8:1f. **1:21** i gathörnens buller Andra handskrifter (Septuaginta): ”från toppen av murarna”. **1:21** stadens portar Där alla passerade och där samhällets frågor beslutades (31:23, Rut 4).
1:24 Jes 65:2, 12, 66:4, Jer 7:13. **1:26** Ps 2:4, 37:13, 59:9, Ords 3:34.
1:28 Jes 59:2, Jer 11:11, 14:12, Hes 8:18, Amos 8:11f, Mika 3:4, Sak 7:13.

- de ska söka mig
utan att finna mig.
- 29 De hatade kunskap
och valde inte att vörda HERREN,
- 30 de ville inte veta av mitt råd
utan föraktade alla mina varningar.
- 31 Därför ska de få äta
sina gärningars frukt
och mättas av sina onda planer,
- 32 för de okunnigas avfällighet
ska döda dem
och dårarnas sorglöshet
förgöra dem.
- 33 Men den som lyssnar till mig
ska bo i trygghet
och inte behöva frukta något ont.”

2

Visheten bevarar från fördärv

- 1 Min son,
om du tar emot mina ord
och bevarar mina bud inom dig
- 2 så att ditt öra lyssnar till visheten
och du böjer ditt hjärta
till klokheten,
- 3 ja, om du ropar efter insikten
och höjer din röst efter klokheten,
- 4 om du söker den som silver
och letar efter den
som efter skatter,
- 5 då ska du förstå

1:31 Ords 14:14, Jes 3:10f.
Jak 1:5.

2:2 Ords 4:20, 22:17.

2:3 Ef 1:17,

2:4 Ords 3:14, 8:11, Matt 13:44.

vad det är att vörda HERREN
och finna kunskapen om Gud.

- 6 För det är HERREN som ger vishet,
från hans mun kommer kunskap
och klokhet.
- 7 Han har visa råd
i förvar åt de ärliga,
han är en sköld
för dem som lever hederligt,
- 8 han beskyddar det rättas stigar
och bevarar sina frommas väg.
- 9 Då ska du förstå vad som är
rättfärdigt, rättvist och rätt,
det godas alla vägar.
- 10 För vishet ska komma in i ditt hjärta
och kunskap bli ljuvlig för din själ,
- 11 omdöme ska bevara dig
och klokhet beskydda dig.
- 12 Visheten ska rädda dig
från det ondas väg,
från dem som talar
det som är förvridet,
- 13 som överger det rättas stigar
för att vandra på mörkrets vägar,
- 14 som gläds över att göra det onda
och fröjdar sig över
ondskans förvrängningar,
- 15 som följer krokiga stigar
och går på villovägar.

2:6 Job 32:8. **2:7** visa råd Annan översättning (så Septuaginta):
"hjälp". **2:8** Ps 1:6.

- 16 Visheten ska rädda dig
från den främmande kvinnan,
från din nästas hustru
som talar hala ord,
17 hon som har övergett
sin ungdoms vän
och glömt sin Guds förbund.
18 Hennes hus sjunker ner i döden,
hennes vägar går
till skuggornas boning.
19 De som går in till henne
kommer aldrig tillbaka,
de når inte livets stigar.
20 Därför ska du vandra
på de godas väg
och hålla dig
på de rättfärdigas stigar,
21 för de ärliga får bo i landet
och de hederliga stanna där.
22 Men de gudlösa ska utrotas ur landet,
de trolösa ryckas bort därifrån.

3

Vishet och gudsfruktan hör ihop

- 1 Min son,
glöm inte min undervisning,

2:16 Ords 5:3, 6:24, 7:5. **2:17** Mal 2:14. **2:17** sin Guds förbund Äktenskapet beskrivs som ett förbund inför Gud (Mal 2:14, Hes 16:8f). **2:18** Ords 5:5, 7:27, 9:18. **2:21** Ords 28:10, Ps 37:9, 11, 29, Matt 5:5. **2:22** Job 18:17, Ords 10:7, 30. **2:22** de gudlösa Hebr. rashá syftar på någon som är ond, ogudaktig, skyldig till brott mot Gud. **3:1** 5 Mos 8:1, 30:16, Ps 119:11, 2 Tim 3:15.

- bevara mina bud i ditt hjärta,
2 för de ska ge dig långt liv
och många levnadsår och frid.
3 Låt inte godhet och sanning
lämna dig.
Bind dem runt din hals,
skriv dem på ditt hjärtas tavla,
4 så finner du nåd och gott förstånd
i Guds och människors ögon.
5 Förtrösta på HERREN
av hela ditt hjärta,
förlita dig inte på ditt förstånd.
6 Räkna med honom
på alla dina vägar,
så ska han jämna dina stigar.
7 Var inte vis i dina egna ögon,
vörda HERREN
och undvik det onda.
8 Det ska ge hälsa åt din kropp,
kraft åt alla dess ben.
9 Ära HERREN med vad du äger
och med det första
av all din gröda.
10 Då ska dina lador fyllas
av rika skördar
och dina pressar
flöda över av vin.

3:2 5 Mos 30:16, Ords 4:10. **3:3** Ords 6:21, 7:3, 2 Kor 3:3. **3:3**
Bind dem runt din hals Jfr påminnelsetecknen i 5 Mos 6:8, 4 Mos 15:38f.
3:4 Ords 8:35, 13:15. **3:5** 1 Krön 28:9, Ps 37:5, 118:8f, Ords 22:19,
28:26, Jes 26:4. **3:7** Ords 8:13, 16:16, 28:26, Jes 5:21, Rom 12:3, 16.
3:9 2 Mos 23:19, 5 Mos 26:2f.

- 11 Min son,
 förakta inte HERRENS fostran
 och förarga dig inte
 när han tuktar dig,
 12 för den HERREN älskar tuktar han
 likt en far den son han har kär.

Vishetens välsignelser

- 13 Lycklig den människa
 som funnit visheten,
 den människa som får förstånd,
 14 för vishetens värde
 är bättre än silvrets
 och vinsten hon ger
 är bättre än guld.
 15 Hon är dyrbarare än pärlor,
 ingen av dina skatter
 kan jämföras med henne.
 16 Långt liv har hon i sin högra hand,
 i sin vänstra rikedom och ära.
 17 Hennes vägar är ljuvliga vägar,
 alla hennes stigar är trygga.
 18 Hon är ett livets träd
 för dem som får tag i henne,
 lyckliga är de
 som håller fast vid henne.

19 Genom visheten har HERREN

3:11 Job 5:17, Hebr 12:5. **3:12** 5 Mos 8:5, Ords 13:24, Jer 10:24,
 Upp 3:19. **3:12** likt en far Annan översättning (så Septuag-
 inta): "och han agar". **3:14** Job 28:15f, Ords 8:10, 19, 16:16.
3:15 Job 8:11, Matt 13:45f. **3:15** ingen av dina skatter Annan
 översättning: "inget du vill ha". **3:16** Ords 8:18, 35, 9:11. **3:18**
 Ords 11:30. **3:18** livets träd Symbol för det eviga livet (1 Mos 3:22,
 Upp 22:2). **3:19** Ords 8:27f, Ps 33:6f, 104:24, Jer 10:12, 51:15.

- lagt jordens grund,
med förstånd har han
berett himlen.
- 20 Genom hans kunskap
bröt djupets vattenmassor fram
och molnen droppade av fukt.
- 21 Min son,
bevara klokhet och omdöme,
låt dem inte vika från din blick.
- 22 De ska ge liv åt din själ
och bli ett smycke för din hals.
- 23 Då ska du vandra trygg på din väg,
din fot ska inte slinta.
- 24 När du lägger dig
ska inget skrämma dig,
och när du lagt dig
ska du sova gott.
- 25 Du behöver inte vara rädd
för plötslig fara
eller för stormen
som drabbar de gudlösa,
- 26 för HERREN ska vara din trygghet
och bevara din fot för snaran.
- Gör gott mot din nästa*
- 27 Neka inte en behövande något gott
när det står i din makt att hjälpa.
- 28 Säg inte till din nästa:
”Kom tillbaka senare,
i morgon ska jag ge dig”,
när du har något nu.

3:23 Ps 91:12, Ords 4:12, 10:9. **3:24** Ps 3:6, 4:9, 91:5f, Ords 1:33, 6:22. **3:25** Job 5:21, Ps 91:5, 112:7f. **3:28** 5 Mos 24:14f, Jak 2:16.

- 29 Tänk inte ut något ont mot din nästa
som bor trygg i din närhet.
- 30 Gräla inte med någon utan orsak
när han inte har gjort dig
något ont.
- 31 Avundas inte en våldsam man
och välj inte någon av hans vägar,
- 32 för HERREN avskyr den som är falsk
men är förtrolig med de ärliga.
- 33 HERRENS förbannelse vilar
över den gudlöses hus,
men han välsignar
de rättfärdigas hem.
- 34 Föraktare föraktar han,
men ger nåd åt de ödmjuka.
- 35 De visa får ära till arvedel,
de dåraktiga får skam.

4

Vishetens storhet

- 1 Lyssna, barn,
till er fars förmaning,
ta vara på den så att ni får förstånd.
- 2 God lärdom ger jag er,
överge inte min undervisning.
- 3 För jag har själv varit barn
och haft en far,

3:31 Ps 1:1, Ords 1:15, 4:14f, 24:1. **3:32** Ords 11:20, 12:22. **3:33**
3 Mos 26:3f, 14f, 5 Mos 11:28, Mal 2:2, Ef 2:3f. **3:34** Ps 37:13, 59:9,
Ords 1:26, Jes 66:2, Jak 4:10, 1 Petr 5:5. **3:34** Föraktare föraktar
han Septuaginta: "Herren står emot de högmodiga". Citeras så av
Jakob i Jak 4:6 och av Petrus i 1 Petr 5:5. **4:1** Ords 1:8, 13:1. **4:3**
1 Krön 22:5.

- varit liten och min mors ende son.
4 Då undervisade han mig
och sade till mig:
Låt ditt hjärta hålla fast
vid mina ord.
Bevara mina bud, så får du leva.
5 Vinn vishet, vinn förstånd!
Glöm inte vad min mun har sagt
och vik inte av från det.
- 6 Överge inte visheten,
så ska hon bevara dig.
Älska henne,
så ska hon skydda dig.
7 Visheten är det viktigaste.
Vinn vishet, vinn förstånd
med allt du äger.
- 8 Håll henne högt,
så ska hon upphöja dig.
Hon ger dig ära
när du omfamnar henne.
- 9 En skön krans
ska hon sätta på ditt huvud,
en ärekrona ska hon räcka dig.
- Ljusets och mörkets väg*
- 10 Hör, min son,
ta emot mina ord,
så blir dina levnadsår många.
11 Jag lär dig vishetens väg,

4:4 3 Mos 18:5, 1 Krön 28:9, Ords 7:2, 19:16, Luk 10:28. **4:7** Visheten är det viktigaste. Annan översättning: "Vishetens början är:". **4:8** 1 Sam 2:30. **4:9** Ords 1:9, Jes 28:5. **4:10** 2 Mos 20:12, Ords 3:2. **4:11** Ps 23:3, 27:11, 32:8.

- jag leder dig på rätta stigar.
- 12 När du går
ska inget hindra dina steg,
när du springer
ska du inte snava.
- 13 Håll fast vid min förmaning,
släpp den inte.
Bevara den, för den är ditt liv.
- 14 Gå inte in på de gudlösas stig,
vandra inte på de ondas väg.
- 15 Undvik den, gå inte in på den,
vik av från den och gå förbi.
- 16 De kan inte sova
om de inte fått göra något ont,
de mister sin sömn
om de inte fått någon på fall,
- 17 för de äter onskans bröd
och dricker våldets vin.
- 18 De rättfärdigas stig
är som gryningens ljus,
som växer i klarhet
tills dagen når sin höjd.
- 19 Men de gudlösas väg
är som djupaste mörker,
de märker inte
vad som blir deras fall.
- 20 Min son,
ta vara på vad jag säger,
vänd ditt öra till mina ord.
- 21 Låt dem inte vika från din blick,

- bevara dem i ditt hjärtas djup,
22 för de är liv för den som finner dem
och läkedom för hela hans kropp.
23 Mer än allt som ska bevaras,
bevara ditt hjärta,
för därifrån utgår livet.
24 Gör dig fri från munnens falskhet,
låt läpparnas svek
vara fjärran från dig.
25 Låt dina ögon se rakt fram,
rikta din blick rakt framför dig.
26 Tänk på stigen
där din fot går fram,
låt alla dina vägar vara rätta.
27 Vik inte av åt höger eller vänster,
håll din fot borta från det onda.

5

Varning för sexuell omoral

- 1 Min son, lyssna till min vishet,
vänd ditt öra till min klokhet,
2 så att du tar vara på gott omdöme
och dina läppar bevarar kunskapen.
3 För en trolös kvinnas läppar
dryper av honung,
hennes mun är halare än olja,
4 men till sist blir hon
bitter som malört,

4:23 hjärta Står i Bibeln för hela den inre människan, tanken lika väl som känslan (16:9, 24:2). **4:26** Ps 119:5. **4:26** Tänk på ... rätta Annan översättning: "Jämna ... stadiga". **4:27** 5 Mos 5:32, Jos 1:7, Jes 30:21, 2 Kor 6:7. **5:3** Ps 55:22, Ords 2:16, 6:24, 7:5, 22:14. **5:4** Ords 6:24, Pred 7:26.

- vass som ett tveeggat svärd.
5 Hennes fötter styr ner mot döden,
till dödsriket drar hennes steg.
6 På livets väg tänker hon inte,
hennes stigar leder vilse
utan att hon märker det.
- 7 Lyssna nu på mig, barn,
vik inte bort från min muns ord.
8 Låt din väg gå långt från henne,
kom inte nära dörren
till hennes hus.
9 Annars får du ge din kraft åt andra,
dina år åt en grym herre.
10 Främlingar mättar sig
av din rikedom
och ditt arbetes frukt hamnar
i en annans hus.
11 Till slut ska du sucka,
när din kropp och ditt hull
tynar bort,
12 och säga:
”Hur kunde jag hata förmaning,
hur kunde mitt hjärta
förakta tillrättavisning!
13 Varför lyssnade jag inte
till mina lärares röst?
Varför vände jag inte mitt öra
till dem som undervisade mig?
14 Hur nära var det inte
att jag drabbades av allt ont

5:5 Ords 2:18, 7:27. **5:10** rikedom Annan översättning: ”styrka”.

5:14 3 Mos 20:10, 5 Mos 22:24, Ords 6:15, 13:21. **5:14** Hur nära var det inte att jag drabbades Annan översättning: ”Snart drabbades jag”.

mitt i den samlade församlingen!”

- 15 Drick vatten ur din egen brunn,
det som rinner ur din egen källa.
- 16 Ska dina källor
rinna ut på gatan,
dina vattenbäckar på torgen?
- 17 Nej, de ska tillhöra dig, bara dig,
och inga främlingar jämte dig.
- 18 Må din källa vara välsignad,
och gläd dig över
din ungdoms hustru,
- 19 den älskliga hinden,
den sköna gasellen.
Låt hennes bröst
alltid tillfredsställa dig,
hennes kärlek ständigt berusa dig.
- 20 Min son, varför låta dig berusas
av en främmande kvinna
och famna en som inte är din?
- 21 Inför HERRENS Ögon
är människans vägar uppenbara,
han betraktar alla hennes steg.
- 22 Den gudlöse fångas
av sina egna missgärningar
och fastnar i sina synders snaror.
- 23 Han dör av brist på förmaning,
i sin stora dårskap går han vilse.

5:15 Höga V 4:15. **5:18** Pred 9:9. **5:20** Ords 2:16, Hes 23:3,
Matt 5:28. **5:21** Job 34:21, Ords 15:3, Jer 10:23, 16:17, 32:19,
Hebr 4:13. **5:21** steg Annan Översättning: "hjulspår". **5:22**
Ps 7:17, 9:16, Ords 1:31.

6

Varning för olika slags dårskap

- 1 Min son, har du gått i borgen
för din nästa
och gett ditt handslag
åt en främling?
- 2 Har du blivit snärjd av dina ord
och fångad av vad din mun
har sagt?
- 3 Gör då så här, min son,
för att rädda dig när du hamnat
i din nästas våld:
Gå och ödmjuka dig
och ge honom ingen ro,
- 4 unna inte dina ögon någon sömn
eller dina ögonlock en blund,
- 5 rädda dig som en gasell
ur hans grepp
och en fågel ur jägarens våld.
- 6 Gå till myran, du late,
se hur hon gör och bli vis.
- 7 Hon har varken furste,
förman eller herre,
- 8 men hon skaffar sin föda
om sommaren
och samlar sin mat
under skördetiden.
- 9 Hur länge ska du ligga, du late?
När ska du resa dig
ur din sömn?

6:1 Ords 11:15, 17:18, 20:16, 22:26, 27:13.

6:4 Ps 132:4.

6:5

Ps 91:3, 124:7.

6:6 Job 12:7, Ords 30:25.

6:8 Ords 10:5, 30:25.

- 10 Sov lite till, slumra lite till,
ligg lite till med armarna i kors,
11 så kommer fattigdomen över dig
som en rövare
och nöden som en beväpnad man.
- 12 En fördärvad människa,
en ond man
är den som går
med falskhet i sin mun,
13 som blinkar med ögonen,
skrapar med foten,
gör tecken med fingrarna.
14 Han har svek i sitt hjärta,
han smider ständigt onda planer
och skapar gräl.
15 Därför kommer hans olycka
med hast,
han krossas plötsligt utan räddning.
- 16 Sex saker är det som HERREN hatar,
sju som han avskyr:
17 stolta ögon, en falsk tunga,
händer som spillar oskyldigt blod,
18 ett hjärta som smider onda planer,
fötter som skyndar
till det som är ont,
19 ett falskt vittne som främjar lögn
och den som skapar gräl

6:10 Ords 20:13, 24:33f, Pred 4:5.

6:11 Ords 20:13.

6:11

rövare Annan Översättning: "lösdrivare".

6:12 Ords 16:30.

6:13

Ps 35:19, Ords 10:10.

6:17 Ps 101:5, 120:2, Ords 12:22, 16:5.

6:18

Ords 24:2, Jes 59:7.

6:19 Ords 19:5, 21:28, Rom 1:29f.

mellan bröder.

Varning för äktenskapsbrott

- 20 Min son, håll fast vid din fars bud
och förkasta inte
din mors undervisning.
- 21 Bär dem alltid
bundna vid ditt hjärta,
fäst dem vid din hals.
- 22 Låt dem leda dig när du går,
vaka över dig när du ligger
och tala till dig när du vaknar.
- 23 Budet är en lykta
och undervisningen ett ljus,
förmanande tillrättavisning
är en väg till livet.
- 24 De ska bevara dig
från den onda kvinnan,
från den främmandes hala tunga.
- 25 Ha inte begär i ditt hjärta
till hennes skönhet
och låt henne inte fånga dig
med sina blickar,
- 26 för en prostituerad
kan ta din sista brödbit,
men en gift kvinna
jagar din dyrbara själ.
- 27 Kan man bära eld i sin famn

6:20 Ords 1:8, 3:1, 7:1. **6:21** 5 Mos 6:8, Ords 3:3, 7:3. **6:22**
5 Mos 6:7, Ps 1:2, Ords 3:23f. **6:23** Ps 19:9, 119:105, 2 Petr 1:19.
6:24 Ords 2:16, 5:3, 7:5, 21. **6:24** den onda kvinnan Annan
översättning: "din nästas hustru". **6:26** jagar din dyrbara
själ Äktenskapsbrott är en synd som straffades med döden
(5 Mos 22:22).

- utan att kläderna blir brända?
28 Eller kan man gå på glödande kol
utan att fötterna blir svedda?
29 Så går det den
som går in till sin nästas hustru,
ingen som rör henne
blir ostraffad.
- 30 Föraktar man inte tjuven som stjal
för att äta sig mätt
när han är hungrig?
31 Blir han ertappad
får han betala sjufalt
och ge ifrån sig allt han har
i sitt hus.
32 Den som begår äktenskapsbrott
saknar vett,
den som gör så fördärvar sitt liv.
33 Plåga och skam är vad han vinner,
hans vanära utplånas aldrig,
34 för mannens vrede är svartsjuk,
han skonar inte på hämndens dag.
35 Han tar inte emot
några försoningsgåvor,
han bryr sig inte om
dina stora mutor.

7

Ytterligare varning för omoral

¹ Min son, ta vara på mina ord

6:30 Föraktar man inte Annan översättning: "Man föraktar inte".

6:31 2 Mos 22:1f. **6:31** sjufalt Symbolisk förstärkning (jfr Matt 18:21). Tjuvar bötdade normalt mindre än så (jfr Luk 19:8). **6:34**

Rom 13:4.

- och göm mina bud inom dig.
2 Håll mina bud så får du leva,
bevara min undervisning
som din ögonsten.
3 Bind dem runt dina fingrar,
skriv dem på ditt hjärtas tavla.
4 Säg till visheten:
”Du är min syster”
och kalla insikten din förtrogna.
5 De ska bevara dig
från den främmande kvinnan,
från din nästas hustru
som talar hala ord.
6 När jag spanade ut
genom fönstret i mitt hus,
genom gallret,
7 då såg jag bland de okunniga,
bland de unga upptäckte jag
en yngling utan vett.
8 Han gick över gatan
vid hörnet där hon bodde
och styrde sina steg
mot hennes hus.
9 Det var i skymningen,
vid dagens slut,
när nattens mörker föll på.
10 Då mötte honom en kvinna,
klädd som en prostituerad

7:2 Ords 4:4, 19:16. 7:2 din ögonsten Ordagrant: ”den lille mannen i ditt öga”, alltså den känsliga pupillen. 7:3 2 Mos 13:16, 5 Mos 6:8, 11:18, Ords 3:3, 6:21. 7:5 Ords 2:16, 5:3, 6:24. 7:9 Joh 3:20.

- och med dolda avsikter.
11 Rastlös och trotsig var hon,
hennes fötter hade ingen ro
där hemma –
12 än på gatan, än på torgen,
vid varje gathörn stod hon på lur.
13 Hon grep honom och kysste honom,
med fräck uppsyn
sade hon till honom:
14 ”Jag har kött från gemenskapsoffer,
i dag uppfyllde jag mina löften.
15 Därför gick jag ut för att möta dig,
jag sökte dig och fann dig.
16 Jag har bäddat min säng
med sköna täcken,
med färggrant linne från Egypten.
17 Jag har parfymerat min bädd
med myrra, aloe och kanel.
18 Kom, nu ska vi njuta av kärlek
ända till morgonen,
njuta tillsammans
av kärlekens fröjder.
19 För min man är inte hemma,
han har rest långt bort.
20 Han tog med sig en påse pengar,
först vid fullmåne

7:11 Ords 9:13. **7:12** Ords 23:28. **7:12** vid varje gathörn En möjlig koppling till fruktbarsaltaren (se 2 Krön 28:24 med not).

7:14 3 Mos 3:1f. **7:14** har kött från gemenskapsoffer Se 3 Mos 3:1f med not. Annan översättning: ”var skyldig ett gemenskapsoffer”. Den som bad kunde lova att bära fram ett offer (se t ex Jona 2:10). **7:17** linne från Egypten ... myrra, aloe och kanel Importerade lyxvaror (jfr Hes 27:7, 22).

kommer han hem.”

- 21 Hon förleder honom
med allt sitt prat,
förför honom med hala läppar.
- 22 Han följer genast efter henne
som oxen går bort för att slaktas,
som fången för att straffas
för sin dårskap,
- 23 tills pilen genomborrar hans lever.
Han liknar fågeln
som skyndar in i snaran
utan att förstå
att det gäller livet.
- 24 Så hör mig nu, ni barn,
lyssna på mina ord.
- 25 Låt inte ditt hjärta vika av
till hennes vägar,
förirra dig inte in på hennes stigar,
- 26 för hon har fällt många
som ligger slagna,
otaliga är hennes offer.
- 27 Hennes hus är vägen
till dödsriket,
det leder ner
till dödens kammare.

8

Visheten berättar om sig själv

7:22 fången för att straffas för sin dårskap Andra handskrifter (Septuaginta): ”hjorten hoppar i snaran”. **7:23** Ords 5:4f. **7:27** Ords 2:18, 5:5, 9:18.

- 1 Hör, visheten ropar
och förståndet höjer sin röst!
- 2 Hon står uppe på höjderna,
vid vägen där stigarna möts.
- 3 Vid portarna in till staden,
vid ingångarna höjer hon sitt rop:
- 4 Till er, ni män, ropar jag,
min röst går ut
till människors barn.
- 5 Ni som är okunniga,
lär er klokhet!
Ni dårar, lär er förstånd!
- 6 Lyssna, för jag talar
om ädla ting,
från mina läppar kommer
det som är rätt.
- 7 Ja, min mun talar sanning,
mina läppar avskyr gudlöshet.
- 8 Min muns alla ord är rättfärdiga,
i dem finns inget falskt
eller förvridet.
- 9 Allihop är rätta för den förståndige
och raka för dem
som har funnit kunskap.
- 10 Ta emot min förmaning
hellre än silver
och kunskap hellre än rent guld,
- 11 för visheten är bättre än pärlor,
inga skatter kan jämföras

8:1 Ords 1:21. **8:5** Ords 1:4, 22. **8:6** ädla ting Annan
översättning: "det som stämmer" (jfr 1 Mos 2:18 med not). **8:7**

Ps 37:30, 45:8. **8:8** Ps 119:75, 160, Jes 53:9, Joh 8:46, 1 Petr 2:22.

8:10 Job 28:15f, Ords 3:14f, 16:16. **8:11** Job 28:18, Ords 3:15.

med henne.

- 12 Jag, visheten, bor hos klokheten,
jag har kunskap
och gott omdöme.
- 13 Att vörda HERREN
är att hata det onda.
Högfärd, högmod,
ond väg och falsk mun,
det hatar jag.
- 14 Hos mig finns råd och insikt.
Jag är förstånd,
hos mig finns makt.
- 15 Genom mig regerar kungar
och stiftar furstar rätta lagar.
- 16 Genom mig styr härskare
och hövdingar,
alla domare på jorden.
- 17 Jag älskar dem som älskar mig,
och de som söker mig
ska finna mig.
- 18 Rikedom och ära finns hos mig,
bestående skatter
och rättfärdighet.
- 19 Min frukt är bättre än guld,
än finaste guld,
min skörd är bättre än utvalt silver.
- 20 Jag vandrar på rättfärdighetens väg,

8:13 Ords 16:6, 18. **8:14** insikt Annan översättning: "framgång".

8:16 domare på jorden Andra handskrifter: "rättfärdiga domare".

8:17 Jer 29:13, Joh 14:21.

8:18 Ords 3:16, 22:4.

8:18

bestående Annan översättning: "uråldriga" eller "ädla".

8:19

Ords 3:14, 10:20.

- mitt på det rättas stigar,
21 för att ge rikedom i arv
åt dem som älskar mig
och fylla deras förråd.
- 22 HERREN hade mig
vid begynnelsen av sin väg,
före sina gärningar i urtiden.
23 Av evighet är jag insatt,
från begynnelsen,
innan jorden fanns.
24 Innan djupen blev till föddes jag,
innan källorna flödade av vatten.
25 Innan bergen grundades,
innan höjderna fanns föddes jag,
26 innan han gjort land och fält
och jordens första stoft.
- 27 När han beredde himlen
var jag där,
när han välvde ett valv
över djupen,
28 när han fäste skyarna där uppe
och djupets källor bröt fram
med kraft,
29 när han satte en gräns för havet
och vattnet stannade
där han befallt,
när han lade jordens grund,

8:22 hade Annan översättning: "fick" (dvs födde, ordet översätts så i 1 Mos 4:1). Nya testamentet kallar Guds vishet för Kristus (1 Kor 1:24, jfr 1 Mos 1:1, Joh 1:1f, Kol 1:15f). **8:27** välvde ett valv Annan översättning: "tecknade en cirkel". **8:29** Job 38:10f, Ps 24:2, 104:9, Jer 5:22.

- 30 då var jag verksam
vid hans sida.
Jag var hans glädje dag efter dag,
ständigt jublande inför honom.
- 31 Jag jublade över hela hans värld
och hade min glädje
hos människors barn.
- 32 Så lyssna nu till mig, mina barn.
Saliga är de som följer mina vägar.
- 33 Lyssna till förmaning och bli visa,
förkasta den inte.
- 34 Salig är den människa
som lyssnar till mig,
som vakar vid mina dörrar
dag efter dag
och håller vakt
vid mina dörrposter,
- 35 för den som finner mig finner livet
och får nåd från HERREN.
- 36 Men den som syndar mot mig
skadar sin själ,
alla som hatar mig älskar döden.

9

Vishetens inbjudan

- 1 Visheten har byggt sitt hus,
hon har huggit ut

8:30 verksam Annan översättning: "troget", "ett barn" eller "en konstnär". Kreativitet förknippas med vishet och Guds Ande (2 Mos 31:3f). **8:30** jublande Annan översättning: "lekande" (även i vers 31). **8:32** Ords 5:7, 7:24, 29:18, Luk 11:28. **8:35** Ords 3:16, 4:22, 12:2, 1 Joh 5:11f. **9:1** huggit ut Andra handskrifter (Septuaginta): "satt upp".

- sina sju pelare.
2 Hon har slaktat sin boskap,
blandat sitt vin
och dukat sitt bord.
3 Hon har sänt ut sina tjänarinnor,
hon ropar från stadens
översta höjder:
4 ”Du som är okunnig, kom hit!”
Till den som saknar vett säger hon:
5 ”Kom, ät av mitt bröd
och drick av det vin
som jag blandat!
6 Lämna okunnigheten
så får ni leva,
och gå fram på förståndets väg.
7 Den som tillrättavisar en hånare
får ta emot hån,
den som förmanar en gudlös
får förakt.
8 Förmana inte en hånare,
han kommer bara att hata dig.
Förmana den som är vis,
han kommer att älska dig.
9 Ge åt den vise
och han blir ännu visare,
undervisa den rättfärdige
och han lär sig mer.
10 Att vörda HERREN
är början till vishet,

9:2 Ps 23:5, Matt 22:4, Luk 14:16f. **9:3** Ords 1:20, 8:2. **9:3**
stadens översta höjder Här låg en stads kungapalats (jfr 2 Sam 11:2)
eller tempel (jfr Jes 2:2). **9:7** Ords 23:9, Matt 7:6. **9:8** Ps 141:5,
Ords 15:12, 23:9. **9:9** Ords 1:5. **9:10** Job 28:28, Ps 111:10, Ords 1:7.

- att känna den Helige är förstånd,
11 för genom mig
 blir dina dagar många
 och dina levnadsår förökas.
12 Är du vis hjälper din vishet dig,
 hånar du får du bära det själv.

Oförnuftets inbjudan

- 13 Dårskapen är en rastlös kvinna,
 okunnig och utan vett.
14 Hon sitter vid dörren till sitt hus,
 på en tron högt uppe i staden.
15 Hon ropar till dem
 som går vägen förbi,
 till dem som går sina stigar
 rakt fram:
16 ”Du som är okunnig, kom hit!”
 Till den som saknar vett
 säger hon:
17 ”Stulet vatten är sött,
 hemligt bröd är ljuvligt!”
18 Men han vet inte
 att de döda är där,
 att hennes gäster
 hamnar i dödsrikets djup.

10

Salomos ordspråk

- 1 Detta är Salomos ordspråk:
En vis son gläder sin far,

9:11 Ords 3:2, 16, 4:10, 8:35, 10:27. 9:13 Ords 7:11. 9:17
Ords 5:15, 20:17. 9:18 Ords 2:18, 7:27. 10:1 Ords 15:20, 17:21,
25, 19:13, 23:24, 27:11, 29:23.

en dåraktig son
är en sorg för sin mor.

² Oärlig vinst är till ingen nytta,
men rättfärdighet
räddar från döden.

³ HERREN låter inte
en rättfärdig själ hungra,
men han avvisar de ondas begär.

⁴ Lat hand gör fattig man,
flitig hand ger rikedom.

⁵ En klok son samlar
om sommaren,
en odåga till son sover i skördetid.

⁶ Välsignelser vilar
på den rättfärdiges huvud,
de gudlösas mun
gömmar på våld.

⁷ Den rättfärdiges minne
blir till välsignelse,
de gudlösas namn multnar bort.

⁸ Ett vist hjärta tar emot tillsägelser,
dårens läppar leder till fall.

10:2 Ords 11:4, 21:6, Hes 7:19. **10:4** Ords 12:24, 27, 13:4, 19:15, 20:13. **10:5** Ords 6:8, 19:15. **10:6** Ps 27:12, Ords 10:11. **10:6** gömmer på våld Annan översättning: "täcks av våld" (även i vers 11).
10:7 Job 18:17, Ps 9:6, 34:17, 109:13. **10:8** Matt 7:24f.

- 9 Den som lever hederligt
lever trygg,
den som går krokiga vägar
blir avslöjad.
- 10 Den som blinkar med ögonen
vällar smärta,
dårens läppar leder till fall.
- 11 Den rättfärdiges mun
är en källa till liv,
de gudlösas mun
gömmer på våld.
- 12 Hat skapar gräl,
kärlek skyler alla synder.
- 13 Vishet finner man
på den klokes läppar,
riset är till för
den vettlöses rygg.
- 14 De visa sparar på kunskap,
dårens mun bjuder in olycka.
- 15 Den rikes välstånd
är hans fasta borg,
de armas fattigdom

10:9 Ords 1:33, 2:7, 14:2, 28:18. **10:10** Ps 35:19, Ords 6:13, 16:30.

10:10 dårens läppar leder till fall Andra handskrifter (Septuaginta): "den som tillrättavisar öppet skapar frid". **10:11** Ps 37:30, Ords 13:14, 18:4. **10:12** Ords 17:9, 1 Kor 13:4f, Jak 5:20, 1 Petr 4:8.

10:13 Ords 19:29, 20:30, 26:3. **10:14** Ords 12:23, 18:7, Pred 5:2.

10:15 Ords 18:11.

deras fördärv.

- 16 Den rättfärdiges arbete
leder till liv,
den gudlöses vinst
leder till synd.
- 17 Att ta vara på förmaning
är vägen till livet,
den som föraktar tillrättavisning
leder andra vilse.
- 18 Den som döljer hat
har falska läppar,
den som sprider förtal är en dåre.
- 19 Där orden är många
uteblir inte synd,
klok är den
som styr sina läppar.
- 20 Den rättfärdiges tunga
är utvalt silver,
de gudlösas hjärtan
har ringa värde.
- 21 Den rättfärdiges läppar
ger näring åt många,
dårar dör av brist på förstånd.

10:16 Luk 16:19f. **10:17** Ords 6:23, 12:1, 13:1, 18, 15:5, 32. **10:19**
Ords 13:3, 17:27, 21:23. **10:20** Ords 8:19, 12:18. **10:21** Ords 5:23,
Pred 10:12. **10:21** näring Annan översättning: "vägledning".

- 22 HERRENS välsignelse ger rikedom,
egen möda tillför inget.
- 23 Dårens glädje
är att göra det skamliga,
den förståndiges glädje
är visheten.
- 24 Den gudlöse drabbas
av det han fruktar,
de rättfärdiga får vad de önskar.
- 25 När stormen kommer
är det slut med den gudlöse,
men den rättfärdige
har en evig grund.
- 26 Som syra för tänderna
och rök för ögonen
är den late för den
som skickar honom.
- 27 Att vörda HERREN förlänger livet,
men de gudlösas år förkortas.
- 28 De rättfärdigas väntan
leder till glädje,
de gudlösas hopp blir till intet.

10:22 1 Mos 24:35, 5 Mos 8:18, Ps 127:2. **10:22** egen möda tillför inget Annan översättning: "han tillför inget besvär med den". **10:23** Ords 2:14, 15:21. **10:24** Job 15:20, Ords 1:27f, Jes 66:4. **10:25** Ps 37:35f, Ords 12:3, 7, 14:32, Matt 7:24f. **10:27** Ps 55:24, 128:4, 6. **10:28** Job 8:13, Ps 1:6, 112:10, Ords 11:7, 23. **10:28** leder till glädje Annan översättning: "är en glädje".

- 29 HERRENS väg är den ärliges värn
men förbrytares fördärv.
- 30 Den rättfärdige ska aldrig vackla,
men de gudlösa får inte bo i landet.
- 31 Den rättfärdiges mun
flödar av vishet,
men en falsk tunga skärs av.
- 32 Den rättfärdiges läppar vet
vad som är välbehagligt,
de gudlösas mun förvränger allt.

11

- 1 HERREN avskyr falsk våg,
full vikt behagar honom.
- 2 När högfärd kommer följer förakt,
men vishet finns hos de ödmjuka.
- 3 De ärligas hederlighet leder dem,
de trolösas falskhet
blir deras fördärv.
- 4 Rikedom hjälper inte
på vredens dag,
men rättfärdighet räddar

10:30 Ps 37:28, 104:35, 112:6, Ords 2:22. **10:31** Ps 37:30, Jes 57:19.

11:1 3 Mos 19:35f, 5 Mos 25:13f, Ords 16:11, 20:10, 23. **11:1**
falsk våg Oärliga köpmän ökade vinsten genom fusk med måtten
(3 Mos 19:36, Amos 8:5). **11:2** Ords 13:10, 16:18, 18:12, 29:23.

11:3 Ords 13:6, 19:3. **11:4** Ords 10:2, Hes 7:19, Sef 1:18.

från döden.

⁵ Den hederliges rättfärdighet
jämnar hans väg,
den gudlöse faller
genom sin gudlöshet.

⁶ De ärligas rättfärdighet räddar dem,
de trolösa fångas av sina begär.

⁷ När en gudlös dör
försvinner hans hopp,
vad de onda väntar på går förlorat.

⁸ Den rättfärdige räddas ur nöden,
den gudlöse drabbas i hans ställe.

⁹ Med sin mun fördärvar
den gudlöse sin nästa,
genom kunskap räddas
de rättfärdiga.

¹⁰ De rättfärdigas framgång
ger glädje i staden,
när de gudlösa förgås
blir det jubel.

¹¹ Genom de ärligas välsignelse
upphöjs en stad,
genom de gudlösas mun

11:6 Ords 5:22, 12:13, 13:6. **11:7** Job 8:13, Ps 112:10, Ords 10:28.

11:7 de onda Annan översättning: "kraften". **11:8** Ords 21:18.

11:9 Ords 16:29, 29:5. **11:10** Job 27:23, Ords 28:12, 28, 29:2.

rivs den ner.

- 12 Den som föraktar sin nästa
är utan vett,
den som har förstånd tiger.
- 13 Skvallraren förråder hemligheter,
ett trofast hjärta
döljer vad det vet.
- 14 Utan ledning faller ett folk,
när många ger råd går det väl.
- 15 Den som går i borgen
för en främling råkar illa ut,
den som avskyr handslag är trygg.
- 16 En älsklig kvinna vinner ära,
våldsverkare vinner rikedom.
- 17 Den barmhärtige gör väl
mot sin själ,
den grymme skadar sitt eget kött.
- 18 Den gudlöse gör en bedräglig vinst,
den som sår rättfärdighet
får en säker lön.

11:12 Ords 14:21, 17:28. **11:13** 3 Mos 19:16, Ords 20:19, 25:9, 1 Tim 5:13. **11:14** Ords 15:22, 20:18, 24:6. **11:15** Ords 6:1f, 17:18, 20:16. **11:16** våldsverkare Andra handskrifter (Septuaginta): "flitiga". Septuaginta har två ordspråk i versen: "En älsklig kvinna vinner ära, en hustru som hatar det rätta är en skamlig sats. De lata blir egendomslösa, de flitiga vinner rikedom." **11:18** Ords 22:8, Hos 10:12, Gal 6:8f, Jak 3:18.

- 19 Den som står fast i rättfärdighet
vinner liv,
den som jagar efter ont
går mot sin död.
- 20 HERREN avskyr förvridna hjärtan,
de som lever hederligt
behagar honom.
- 21 De onda blir förvisso
inte ostraffade,
men de rättfärdigas
efterkommande går fria.
- 22 Som en guldring
i grisens tryne
är skönhet hos en kvinna
utan vett.
- 23 Vad de rättfärdiga önskar
är enbart det goda,
vad de gudlösa kan hoppas på
är vrede.
- 24 Den ene strör ut och får ändå mer,
den andre snålar
och blir bara fattigare.
- 25 En generös själ blir rikt mättad,

11:19 Ords 10:16, 12:28, 19:23. **11:20** Ps 119:1, Ords 12:22, 15:19, 17:20. **11:21** Ps 34:22, Ords 12:21, 16:5, 21:30. **11:22** vett Annan översättning: "smak". **11:23** Job 8:13f, Ords 10:24, 28, Rom 2:8f. **11:24** Ps 112:9, Ords 21:13. **11:24** snålar Ordagrant: "sparar mer än vad som är rätt". **11:25** Matt 5:7, Luk 6:38, 2 Kor 9:6. **11:25** generös Ordagrant: "välsignande".

den som vederkvicker andra
blir själv vederkvickt.

26 Den som undanhåller sin säd
förbannas av folket,
välsignelse kommer
över den som vill sälja.

27 Den som söker det goda
strävar efter nåd,
den som jagar efter det onda
drabbas av det själv.

28 Den som litar till sin rikedom
kommer på fall,
men de rättfärdiga
ska grönska som löven.

29 Den som drar olycka över sitt hus
får ärva vind,
dåren blir slav
åt den som har ett vist hjärta.

30 Den rättfärdiges frukt
är ett livets träd,
den som vinner själar är vis.

31 Om den rättfärdige
får sin lön på jorden,

11:27 Est 7:10, Ps 7:17, Ords 5:22. **11:28** Ps 1:3, 52:10, 92:13, Ords 14:11. **11:30** Ords 3:18, Luk 5:10, Jak 5:19f. **11:30** den som vinner själar är vis Andra handskrifter (Septuaginta): "våld tar liv". **11:31** Ords 13:21, Luk 23:31, 1 Petr 4:18. **11:31** får sin lön på jorden Septuaginta: "knappt blir frälst". Citeras så av Petrus i 1 Petr 4:18.

hur mycket mer då
den gudlöse och syndaren!

12

- 1 Den som älskar fostran
älskar kunskap,
den som hatar tillrättavisning
är dum.
- 2 Den som är god
får nåd från HERREN,
den som gör onda planer
blir fördömd.
- 3 Ingen människa kan bestå
genom ondska,
men de rättfärdigas rot
kan inte rubbas.
- 4 En driftig hustru är sin mans krona,
en skamlös är som röta i hans ben.
- 5 De rättfärdigas tankar är rätta,
de gudlösas råd bedrar.
- 6 De gudlösas ord lurar efter blod,
de ärligas tal räddar dem.
- 7 De gudlösa störtas
och finns inte mer,

12:1 Ps 141:5, Ords 10:17, 13:1, 18, 15:5. **12:3** Ords 10:25, 11:5.

12:4 Ords 14:1, 18:22, 31:10f. **12:5** 2 Sam 15:31f, 1 Kung 12:6f.

12:6 1 Sam 25:26, Ords 1:11, 16, 18. **12:7** Job 34:25, Ords 14:11,
Matt 7:24f.

men de rättfärdigas hus består.

⁸ Efter sitt förstånd blir man prisad,
men ett förvridet hjärta
blir föraktat.

⁹ Bättre vara ringa och ha en tjänare
än spela förnäm och sakna bröd.

¹⁰ Den rättfärdige vet
hur hans boskap känner det,
men de gudlösas omsorg är grym.

¹¹ Den som brukar sin åker
får bröd så det räcker,
den som jagar tomhet
saknar vett.

¹² Den gudlöse har begär
till de ondas fångst,
men de rättfärdigas rot ger frukt.

¹³ Den onde snärjs i sina läppars synd,
men den rättfärdige slipper ut
ur nöden.

¹⁴ Av munnens frukt
blir man mättad med gott,
vad människans händer har gjort

12:9 Ords 13:7. **12:9** ha en tjänare Annan översättning (Septuaginta): "arbeta för sig själv". **12:10** 5 Mos 25:4, Ords 27:23, 1 Kor 9:9.

12:11 Ords 28:19. **12:12** Ords 11:6, 21:10, 1 Tim 6:9. **12:12** fångst Annan översättning: "borg". **12:13** Ps 7:15f, 9:17, Ords 5:22, 11:8, 21:23. **12:14** Ps 62:13, Ords 13:2, 15:23, Matt 16:27, Rom 2:6, 2 Kor 5:10, Upp 22:12.

får hon tillbaka.

- 15 Dåren tycker själv hans väg är rätt,
vis är den som lyssnar till råd.
- 16 Dåren visar genast sin vrede,
klok är den som döljer en skymf.
- 17 Den ärlige talar sanning,
ett falskt vittne bedrar.
- 18 Tanklösa ord kan hugga som svärd,
men de visas tunga ger läkedom.
- 19 Sanna ord består för evigt,
en lögnaktig tunga
bara ett ögonblick.
- 20 De som smider onda planer
har svek i hjärtat,
de som främjar frid får glädje.
- 21 Inget ont drabbar den rättfärdige,
men de gudlösa får olycka
i fullt mått.
- 22 HERREN avskyr falska läppar,
de som handlar i sanning
behagar honom.

12:15 Ords 14:12, 16:2, 21:2. **12:16** Ords 14:29, 33, 29:11. **12:17**
Ords 6:19, 14:5, 25, 19:9. **12:18** Ps 57:5, Ords 15:4. **12:21** Ps 34:22,
91:10, 2 Petr 2:9f. **12:22** Ps 5:7, Ords 6:16f, 11:20.

- 23 En klok man döljer sin kunskap,
dårars hjärtan ropar ut
sitt oförnuft.
- 24 Flitig hand får härska,
den late tvingas till trätjänst.
- 25 Bekymmer tynger en mans hjärta,
ett vänligt ord ger det glädje.
- 26 Den rättfärdige väljer sitt sällskap,
de gudlösas väg leder andra vilse.
- 27 Den late får inte tag i sitt villebråd,
flit är för människan
en dyrbar skatt.
- 28 På rättfärdighetens väg är liv,
på den vägen finns ingen död.

13

- 1 En vis son hör
sin fars förmaning,
en hånare lyder ingen tillsägelse.
- 2 Av munnens frukt får man njuta gott,
men de trolösa hungrar efter våld.

12:23 Ords 10:14, 13:16, 15:2, 29:11. **12:24** Ords 10:4, 13:4, 19:15.
12:25 Ords 15:13, Jes 50:4. **12:26** Ps 1:1. **12:27** tag i Andra
handskrifter: "steka". **12:27** flit är för människan en dyrbar
skatt Annan översättning: "den flitige får en dyrbar skatt". **13:1**
Ords 1:8, 10:17, 12:1, 14:6, 15:5, 12. **13:2** Ords 12:14, 18:20.

- 3 Den som vaktar sin tunga
bevarar sitt liv,
den pratsamme råkar i olycka.
- 4 Den late är full av begär
men får inget,
de flitigas hunger blir rikt mättad.
- 5 Den rättfärdige avskyr lögnaktigt tal,
den gudlöse betar sig
avskyvärt och skamligt.
- 6 Rättfärdighet bevarar den hederlige,
ondska fäller syndaren.
- 7 Den ene vill verka rik
men har ingenting,
den andre vill verka fattig
men äger mycket.
- 8 Den rike måste ge sin rikedom
som lösen för sitt liv,
men den fattige
hör inte av något hot.
- 9 De rättfärdigas ljus lyser klart,
men de gudlösas lampa slocknar.

13:3 Ords 10:19, 18:21, 21:23, Jak 3:2. **13:4** Ords 10:4, 12:24, 27,
19:15, 21:5. **13:5** Ps 119:163. **13:6** Ords 10:30, 11:3, 6. **13:7**
Ords 12:9. **13:9** Job 18:5, Ps 97:11, Ords 20:20, 24:20.

- 10 Övermod skapar bara gräl,
vishet finns hos dem
som tar emot råd.
- 11 Lätt fångat är lätt förgånget,
men den som samlar
efter hand får mycket.
- 12 Utdragen väntan tär på hjärtat,
uppfylld önskan är ett livets träd.
- 13 Den som föraktar ordet
fördärvar sig själv,
den som respekterar budet
blir belönad.
- 14 Den vises undervisning
är en källa till liv,
en hjälp att undgå dödens snaror.
- 15 Gott förstånd för med sig välvilja,
de trolösas väg är alltid sig lik.
- 16 Den kloke handlar med förstånd,
dåren blottar sin dumhet.
- 17 En gudlös budbärare
faller i olycka,

13:10 Ords 11:2, 28:25, Jak 3:17. **13:10** Övermod skapar bara gräl Andra handskrifter (Septuaginta): "Den tomme övermod skapar gräl". **13:13** 1 Sam 2:30, Ords 16:20, Joh 12:48. **13:13** fördärvar sig själv Annan översättning: "får betala för det". **13:14** Ps 18:5f, Ords 10:11, 14:27, 18:4. **13:15** Ords 12:8, Pred 9:11. **13:15** är alltid sig lik Andra handskrifter (Septuaginta): "är deras undergång". **13:16** Ords 12:23, 15:2, Pred 10:3. **13:17** Ords 25:13.

ett pålitligt sändebud ger läkedom.

18 Fattigdom och skam
får den som föraktar förmaning,
men den som tar vara
på tillrättavisning blir ärad.

19 Uppfylld önskan är ljuv för själen,
men dårar avskyr
att överge sin ondska.

20 Den som vandrar med de visa
blir vis,
den som umgås med dårar
går det illa.

21 Syndare förföljs av olycka,
de rättfärdigas lön blir lycka.

22 Den gode lämnar arv
åt barnbarnen,
men syndarens egendom
förvaras åt den rättfärdige.

23 De fattigas nyodling ger riklig föda,
men den sopas bort när orätt råder.

24 Den som spar på riset
hatar sin son,
den som älskar honom
fostrar honom i tid.

13:18 Ords 10:17, 12:1, 15:5, 32.

13:19 Job 28:28, Ords 29:27.

13:22 Job 27:16f, Ords 28:8, Pred 2:26.

13:24 Ords 3:12, 22:15, 23:13f, 29:15, Hebr 12:7.

25 Den rättfärdige äter och blir mätt,
de gudlösa får gå med tom mage.

14

- 1 Visa kvinnor
bygger upp hemmet,
dårskapen river det
med egna händer.
- 2 Den som vördar HERREN lever ärligt,
den som föraktar honom
går krokiga vägar.
- 3 I dårens mun är högmodets käpp,
men de visa bevaras
genom sina läppar.
- 4 Utan dragdjur blir krubban tom,
men oxars kraft ger riklig skörd.
- 5 Ett sant vittne ljuger inte,
ett falskt vittne främjar lögn.
- 6 Hånaren söker vishet
men finner ingen,
men för den kloke
kommer kunskapen lätt.
- 7 Håll dig borta från dåren,
du finner aldrig förstånd

13:25 Ps 132:15, Ords 10:3. **14:1** Ords 12:4, 19:14, 31:10f. **14:1**
Visa kvinnor Annan översättning: "Kvinnors vishet". Jfr kap 9.
14:5 Ords 6:19, 12:17, 14:25, 19:15. **14:7** Ords 23:9.

på hans läppar.

- 8 Den klokes vishet
gör att han förstår sin väg,
men dårars oförnuft bedrar.
- 9 Dårarna hånar skuldoffret,
men bland de ärliga finns nåd.
- 10 Hjärtat känner sin egen sorg,
en främling kan inte
dela dess glädje.
- 11 De gudlösas hus raderas,
de ärligas boning blomstrar.
- 12 En väg kan verka rätt
för en människa,
men till slut leda till döden.
- 13 Även under skratt
kan hjärtat värka,
och glädje kan sluta i sorg.
- 14 Den avfällige mättas
av sina egna vägar,
och en god man håller sig borta
från honom.
- 15 Den okunnige tror varje ord,

14:8 Ords 15:14, Ef 5:15. **14:9** Ords 21:27. **14:9** skuldof-
fret Skulle rena från skuld och återupprätta gemenskap. Se 3 Mos
6, Jes 53:10. **14:11** Job 8:22, Ords 10:30, 11:28, 12:7, 21. **14:12**
Ords 16:25, Rom 6:21. **14:13** Pred 2:1f, 7:4. **14:14** håller sig borta
från honom Annan översättning: "av sina".

den kloke ger akt på sina steg.

16 Den vise fruktar och skyr det onda,
dåren är övermodig och sorglös.

17 En otålig man begår dumheter,
en som gör onda planer
blir hatad.

18 De okunniga ärver dårskap,
de kloka blir krönta med kunskap.

19 Onda måste buga sig för goda,
gudlösa vid den rättfärdiges portar.

20 Den fattige blir avskydd
även av sina närmaste,
men den rike har många vänner.

21 Den som föraktar sin nästa syndar,
lycklig är den som förbarmar sig
över de betryckta.

22 De som tänker ut ont far vilse,
de som tänker ut gott
får nåd och sanning.

23 Av all möda kommer någon vinst,
tomt prat leder till fattigdom.

14:16 1 Mos 39:7f, Job 1:1, Ords 28:14. **14:17** Ords 12:16, 16:32, Jak 1:20. **14:17** en som gör onda planer blir hatad Andra handskrifter (Septuaginta): "en klok man står ut". **14:19** Upp 3:9. **14:20** Ords 19:4, 7. **14:21** Ps 41:2, Ords 11:12, 19:17. **14:22** Ps 7:15f, 36:5, Mika 2:1, 2 Tim 1:16f. **14:23** Ords 10:4, 12:24, 21:5.

- 24 De visas krona är deras rikedom,
dårarnas dumhet är dumhet.
- 25 Ett sant vittne räddar liv,
den som främjar lögn bedrar.
- 26 Den som vördar HERREN
har ett tryggt fäste,
hans barn får där en tillflykt.
- 27 Vördnad för HERREN
är en källa till liv,
en hjälp att undgå dödens snaror.
- 28 Talrik skara är kungens ära,
brist på folk blir furstens fördärv.
- 29 Den som är tålmodig
har gott förstånd,
den som är otålig går långt
i dårskap.
- 30 Sinnesro ger kroppen liv,
avund är röta i benen.
- 31 Den som förtrycker den fattige
smädar hans Skapare,
den som förbarmar sig
över de behövande ärar honom.
- 32 Den gudlöse kommer på fall

14:25 Ords 12:17. **14:26** 2 Mos 20:6, Ords 18:10, 20:7. **14:27**
Ords 10:11, 13:14. **14:29** Ords 12:16, 14:17, 15:18, 19:11, 29:22,
Kol 3:8. **14:31** Job 31:15, Ords 17:5, 22:2. **14:32** Ps 36:13, 73:18f,
Ords 6:15.

genom sin ondska,
den rättfärdige har en tillflykt
vid sin död.

³³ I den klokes hjärta bor visheten,
bland dårarna blir den uppenbar.

³⁴ Rättfärdighet upphöjer ett folk,
men synd är folkens vanära.

³⁵ En förståndig tjänare
vinner kungens välvilja,
den som handlar skamligt
drabbas av hans vrede.

15

¹ Ett mjukt svar stillar vrede,
sårande ord väcker harm.

² De visas tunga ger god kunskap,
dårars mun flödar av oförnuft.

³ HERRENS ögon är överallt,
de vakar över både onda och goda.

⁴ En läkande tunga är ett livets träd,
en falsk tunga ger hjärtesår.

14:32 vid sin död Andra handskrifter (Septuaginta): "i sin hed-
erlighet". **14:33** uppenbar Andra handskrifter (Septuaginta):
"inte uppenbar". **14:35** 1 Mos 41:38f. **15:1** 1 Sam 25:23f,
Ords 25:15. **15:2** Ords 13:16, Pred 10:12, Jes 32:6. **15:3** Job 31:4,
34:21, Ords 5:21, Hebr 4:13. **15:4** Ords 12:18.

- 5 Dären föraktar sin fars fostran,
klok är den som tar vara
på tillrättavisning.
- 6 Den rättfärdiges hus
rymmer stor rikedom,
men den gudlöses vinst
för med sig bekymmer.
- 7 De visas läppar sprider kunskap,
men så gör inte dårarnas hjärtan.
- 8 De gudlösas offer
är avskyvärda för HERREN,
de ärligas bön behagar honom.
- 9 HERREN avskyr den gudlöses väg,
men han älskar den som strävar
efter rättfärdighet.
- 10 Fostran är något ont
för den som överger vägen,
men den som hatar tillrättavisning
måste dö.
- 11 Dödsriket och avgrunden
ligger öppna för HERREN,

15:5 Ps 141:5, Ords 10:17, 13:1, 18. **15:6** Ords 3:33, 8:21. **15:7** Ords 23:12, Pred 12:9. **15:7** så gör inte dårarnas hjärtan Annan översättning: "dårarnas hjärtan är inte rätta". **15:8** Ords 21:27, Jes 1:11, 15. **15:9** Ords 11:20. **15:10** Ords 29:1. **15:10** Fostran är något ont Annan översättning: "Sträng fostran". **15:11** Ps 139:8, Job 26:6, Apg 1:24, Hebr 4:13, Upp 14:10. **15:11** avgrunden Hebr. Abaddón (jfr Upp 9:11). Annan översättning: "fördärvet" (även i 27:20).

hur mycket mer då
människors hjärtan!

- 12 Hånaren ogillar tillrättavisning,
till de visa vill han inte gå.
- 13 Ett glatt hjärta gör ansiktet ljust,
hjärtesorg ger modlöshet.
- 14 Den förståndiges hjärta
söker kunskap,
dårars mun närs av dårskap.
- 15 Den betryckte
har aldrig en glad dag,
men ett glatt hjärta
har ständig fest.
- 16 Bättre ha lite
med vördnad för HERREN
än stora skatter med oro.
- 17 Bättre ett fat kål med kärlek
än en gödd ox med hat.
- 18 En hetlevrad man skapar gräl,
den tålmodige stillar tvisten.
- 19 Den lates stig är spärrad av törne,
de ärliga har en banad väg.

15:12 Ords 9:7f, 13:1, Amos 5:10. **15:13** Ords 12:25, 17:22, 18:14.

15:14 Ords 18:15. **15:16** Ps 37:16, 39:7, Ords 16:8, 17:1, Pred 4:6, 5f.

15:17 Ords 17:1. **15:18** Ords 10:12, 26:21, 28:25, 29:22.

- 20 En vis son gläder sin far,
en dåre föraktar sin mor.
- 21 Den vettlöse har sin glädje
i dårskap,
den förståndige går sin väg
rakt fram.
- 22 Där samråd saknas slår planerna fel,
med många rådgivare lyckas de.
- 23 Man blir glad när man kan ge svar,
hur gott är inte ett ord i rätt tid!
- 24 Den förståndige vandrar
livets väg uppåt
för att undvika dödsriket
där nere.
- 25 HERREN river den högmodiges hus
men låter änkans gränsten stå fast.
- 26 För HERREN
är onskans planer avskyvärda,
men milda ord är rena.
- 27 Den som söker oärlig vinst
drar olycka över sin familj,
men den som hatar mutor får leva.
- 28 Den rättfärdiges hjärta

15:20 Ords 10:1, 17:21, 25, 19:13, 26, 29:3, 30:17. **15:21**
Ords 10:23. **15:22** Ords 11:14, 24:6. **15:23** Ords 16:1, 25:11,
Jes 50:4. **15:24** Matt 7:13f. **15:25** Ords 12:7, 14:11, Luk 1:51f,
1 Petr 5:5. **15:27** Ps 15:5, Ords 17:23, Pred 7:8, Hab 2:9.

svarar med eftertanke,
de gudlösas mun flödar
av ondska.

29 HERREN är fjärran från de gudlösa,
men han hör de rättfärdigas bön.

30 En mild blick gör hjärtat glatt,
ett gott budskap ger mäg å benen.

31 Den som lyssnar till
livets tillrättavisning
får bo bland de visa.

32 Den som avvisar fostran
föraktar sitt liv,
den som lyssnar på tillrättavisning
får förstånd.

33 Vörndnad för HERREN
fostrar till vishet,
ödmjukhet går före ära.

16

1 Människan gör planer
i sitt hjärta,
men från HERREN kommer
vad tungan svarar.

2 En mans alla vägar

15:29 Ps 145:19, Ords 1:28, Joh 9:31, Jak 5:16. **15:31** Ords 12:1,
13:18. **15:32** Ps 141:5, Ords 1:7, 8:33f, 10:17. **15:33** Ords 16:18,
18:12, 22:4, 29:23, Apg 14:22, 1 Petr 1:6. **16:1** Ords 19:21, Jer 10:23.
16:2 Ords 21:2.

är rena i hans egna ögon,
men HERREN är den
som prövar andarna.

- ³ Anförtro dina verk åt HERREN,
så har dina planer framgång.
- ⁴ HERREN har gjort var sak
för sitt syfte,
även den gudlöse för olyckans dag.
- ⁵ HERREN avskyr de högmodiga,
de blir verkligen inte ostraffade.
- ⁶ Genom nåd och sanning sonas skuld,
genom vördnad för HERREN
undviks det onda.
- ⁷ När någons vägar behagar HERREN
gör han även hans fiender
till vänner.
- ⁸ Bättre äga lite med rättfärdighet
än tjäna mycket med orätt.
- ⁹ Människans hjärta tänker ut sin väg,
men HERREN styr hennes steg.
- ¹⁰ Gudomligt beslut
är på kungens läppar,

16:3 Ps 22:9, 37:5, 55:23, Ords 3:6, 1 Petr 5:7. **16:4** Rom 11:36,
1 Petr 2:8. **16:5** Ords 11:21, 1 Petr 5:5. **16:6** Ords 8:13, 10:12,
14:16, Joh 1:14, 1 Petr 4:8. **16:7** hans fiender Annan översättning:
"sina fiender". **16:8** Ps 37:16, Ords 15:16f, 17:1. **16:9** Ords 19:21,
20:24.

hans mun tar inte miste i domen.

11 Rätt våg och vikt är från HERREN,
alla vikter i pungen är hans verk.

12 Kungar avskyr onda gärningar,
för tronen befästs
genom rättfärdighet.

13 Rättfärdiga läppar behagar kungar,
den som talar sanning blir älskad.

14 Kungens vrede förebådar död,
men en vis man kan stilla den.

15 När kungens uppsyn är ljus
betyder det liv,
hans välvilja är
som ett moln med vårregn.

16 Att vinna vishet
är bättre än guld,
att vinna insikt
är mer värt än silver.

17 De ärligas väg
är att undvika det onda,
den som ger akt på sin väg
bevarar sitt liv.

18 Stolthet går före undergång

16:11 3 Mos 19:36, 5 Mos 25:13, Ords 11:1, 20:10, 23. **16:12**
Ords 20:28, 25:5, 29:4, 14. **16:13** Ords 22:11. **16:14** Ords 20:2.
16:15 Ords 19:12. **16:16** Job 28:15f, Ords 3:14f, 8:10f, 19. **16:18**
Ords 11:2, 18:12, Jer 49:16.

och högmod går före fall.

19 Bättre vara ödmjuk bland de ringa
än dela byte med de stolta.

20 Den som ger akt på ordet
finner det goda,
lycklig är den
som litar på HERREN.

21 Den som har vist hjärta
kallas klok,
och ljuvligt tal främjar lärdom.

22 Den som äger insikt
har en källa till liv,
men att fostra dårar är dårskap.

23 Den vises hjärta
gör hans mun klok
och främjar lärdom
på hans läppar.

24 Milda ord är som rinnande honung,
ljuva för själen
och en läkedom för kroppen.

25 En väg kan verka rätt
för en människa,
men till slut leda till döden.

16:20 Ords 13:13, 19:8, Ps 2:12, 146:5. **16:21** lärdom Annan
översättning: "övertalningsförmågan" (även i vers 23). **16:22**
Ords 13:14. **16:24** Ords 12:25, 24:13. **16:25** Ords 14:12.

- 26 Arbetarens hunger
får honom att arbeta,
hans egen mun driver på honom.
- 27 En illasinnad man
gräver upp det onda,
brännande eld är på hans läppar.
- 28 En falsk människa skapar gräl,
baktalaren skiljer vänner åt.
- 29 Den våldsamme förleder sin nästa
och leder honom in på en väg
som inte är god.
- 30 Den som kniper med ögonen
har vrånga tankar,
sammanpressade läppar
är redo till ont.
- 31 Grått hår är en ärekrona,
den vinnns på rättfärdighetens väg.
- 32 Bättre en tålmodig man
än en hjälte,
bättre styra sitt sinne
än inta en stad.
- 33 Lotten kastas i knät,
men avgörandet kommer alltid
från HERREN.

16:27 Jak 3:6. **16:28** Ords 17:9, 18:6, 20:3. **16:29** Ords 1:10,
16, 12:26. **16:30** Ords 6:13, 10:10. **16:31** Ords 20:29. **16:32**
Ords 14:17, 19:11. **16:33** Ords 18:18, 29:26, Apg 1:26.

17

- 1 Bättre en torr brödbit med ro
än huset fullt
av festmat och gräl.
- 2 Klok tjänare får råda över
odåga till son
och dela arvet med bröderna.
- 3 Degeln prövar silvret
och ugnen guldets,
HERREN prövar hjärtan.
- 4 En ond människa lyssnar till
onda tungor,
en lögnare lånar sitt öra
åt fördärvligt prat.
- 5 Den som hånar den fattige
smäddar hans Skapare,
den som är skadeglad
blir inte ostraffad.
- 6 Barnbarn är de gamlas krona,
barnens stolthet är deras fäder.
- 7 Stora ord passar inte dåren,
än mindre lögnaktigt tal en furste.
- 8 Mutan är som en amulett
i givarens ögon,

17:1 Ps 37:16, Ords 15:16f, 16:8. **17:1** festmat Ordagrant: "slaktoffer" (jfr 7:14 och not till 3 Mos 3:1). **17:3** Ps 7:10, 26:2, Jer 11:20, 17:10. **17:5** Job 31:29, Ords 14:31, 22:2, 24:17. **17:6** Ps 128:6.

vart han än vänder sig
 har han framgång.

- 9 Den som skyler en synd
 främjar kärlek,
den som ältar en sak
 skiljer vänner åt.
- 10 En tillrättavisning
 tar mer på den förståndige
 än hundra slag på dåren.
- 11 Upprorsmakaren vill bara ont,
 en grym budbärare
 ska sändas mot honom.
- 12 Hellre möta en björn
 som mist sina ungar
 än en dåre i hans oförnuft.
- 13 Om någon lönar gott med ont
 lämnar ondskan aldrig hans hus.
- 14 Att börja ett gräl
 är att öppna en dammlucka,
 sluta innan striden bryter ut.
- 15 Den som friar en brottsling
 och den som fördömer

17:9 Ords 10:12, 16:28, Jak 5:20, 1 Petr 4:8. **17:9** främjar Annan
översättning: "söker". **17:10** Pred 7:6. **17:11** Upprorsmakaren
vill bara ont Annan översättning: "Den som är ond vill bara göra
uppror". **17:13** Ps 35:12, Jer 18:20, Rom 12:17, 1 Tess 5:15, 1 Petr 3:9.
17:15 2 Mos 23:7, 5 Mos 25:1, Ords 18:5, Jes 5:23, Hes 13:19, 22f.

en rättfärdig
är båda avskyvärda för HERREN.

16 Vad hjälper pengar i dårens hand?
Kan han köpa vishet
när han saknar vett?

17 En väns kärlek består alltid,
en broder föds för att hjälpa i nöd.

18 Utan vett är den som ger handslag
och går i borgen för sin nästa.

19 Den som älskar synd älskar strid,
den som gör sin port hög
söker sin undergång.

20 Den som har falskt hjärta
finner ingen lycka,
den som har oärlig tunga
faller i olycka.

21 Den som har en odåga till son
får sorg,
en dåres far har ingen glädje.

22 Glatt hjärta ger god läkedom,
brutet mod
suger märgen ur benen.

17:17 Ords 18:24. **17:18** Ords 6:1, 11:15, 20:16, 22:26, 27:13.

17:19 Ords 16:18, 18:12. **17:20** Ords 11:20. **17:21** Ords 10:1,
15:20. **17:22** Ords 14:30, 15:13, 18:14.

- 23 Den gudlöse
tar fram mutor ur fickan
för att vränga rättens vägar.
- 24 Den förståndige
har visheten för ögonen,
dårens blick går till jordens ände.
- 25 En dåraktig son
är en grämelse för sin far
och en bitter sorg
för den mor som fött honom.
- 26 Att bötfälla den oskyldige
är illa nog,
men att slå ädla män
strider mot all rätt.
- 27 Den som har vett spar sina ord,
en förständig man
håller huvudet kallt.
- 28 Också dåren anses vis
när han tiger,
klok när han stänger sina läppar.

18

- ¹ Enslingen följer
sin egen lust,

17:23 2 Mos 23:8, 5 Mos 16:19.

17:23 tar fram mutor ur fickan Annan översättning: "tar emot mutor i fickan" (ordagrant: "mantelvecket").

17:24 Pred 2:14.

17:25 Ords 15:20, 19:13.

17:27 Ords 10:19, Matt 5:37, Jak 1:19.

17:28 Job 13:5, Klag 3:28.

- han går till storms
mot all sund insikt.
- 2 Dåren frågar inte efter förstånd,
han vill bara uttrycka sina tankar.
- 3 Kommer en gudlös
kommer också förakt,
med skamligheter följer vanära.
- 4 Orden i människans mun
är som djupa vatten,
vishetens källa
som en flödande bäck.
- 5 Det är inte rätt
att ta parti för den skyldige
och vränga rätten
för den oskyldige.
- 6 Dårens läppar kommer med bråk,
hans mun tigger om stryk.
- 7 Dårens mun är hans fördärv,
hans läppar en snara för hans liv.
- 8 Baktalarens ord är som läckerbitar,
de tränger ner i människans inre.
- 9 Den som är försumlig i sitt arbete

18:2 Ords 12:23, 13:16, Pred 10:3. **18:3** Ords 11:2. **18:4**
Ords 10:11, 13:14, 20:5. **18:5** 2 Mos 23:2, 3 Mos 19:15, 5 Mos 1:17,
16:19, Ords 17:15, 24:23, 28:21. **18:6** Ords 16:28. **18:7** 2 Sam 1:16,
Ords 10:14, 12:13, 13:3, Pred 10:12. **18:8** Ps 55:22, Ords 26:22, Jer 9:8.
18:9 Ords 10:4, 20:4.

är broder till den som förstör.

- 10 HERRENS namn är ett starkt torn,
den rättfärdige skyndar dit
och får skydd.
- 11 Den rikets välstånd
är hans fasta borg,
som en hög mur i hans inbillning.
- 12 Hjärtats högmod går före fall,
ödmjukhet föregår ära.
- 13 Att svara innan man lyssnat
är dårskap och skam.
- 14 Mod håller människan uppe
under sjukdom,
men vem kan bära ett brutet mod?
- 15 Den klokes hjärta skaffar kunskap,
och de visas öron söker kunskap.
- 16 En gåva öppnar vägen
och för givaren fram inför de stora.
- 17 Den som först för sin talan har rätt,
tills motparten kommer
och prövar saken.

18:10 Ps 31:4, 61:4, 91:2, 144:2, Ords 14:26. **18:11** Ords 10:15.

18:12 Ords 15:33, 16:18, 22:4, 29:23. **18:14** Ords 15:13, 17:22.

18:14 Mod håller människan uppe. Annan översättning: "Människans ande håller henne uppe". **18:16** Ords 17:8, 21:14.

- 18 Lotten stillar dispyter
och skiljer mellan mäktiga män.
- 19 En kränkt broder
är svårare att vinna
än en befäst stad,
gräl är som bommar för en borg.
- 20 Av munnens frukt
blir magen mättad,
man mättas av läpparnas skörd.
- 21 Tungan har makt över död och liv,
de som gärna brukar den
får äta dess frukt.
- 22 Den som funnit en hustru
har funnit något gott,
han har fått nåd från HERREN.
- 23 Den fattige vädjar om nåd,
den rike svarar med hårda ord.
- 24 Vänner kan slita varandra i stycken,
men det finns en vän
mer trofast än en bror.

19

1 Bättre vara fattig

18:18 Ords 16:33. **18:20** Ords 12:13f, 13:2. **18:21** Ords 12:13, 13:3, Matt 12:37. **18:21** gärna brukar Andra handskrifter (Septuaginta): "behärskar". **18:22** Ords 19:14, 31:10f. **18:24** Ords 17:17, Joh 15:13f, Hebr 3:14. **18:24** Vänner kan slita varandra i stycken Annan översättning: "En man med många vänner går det illa". **19:1** Ords 20:7, 28:6.

och hederlig
än vara falsk i sitt tal
och en dåre.

- ² Att sakna kunskap är illa nog,
men den som rusar i väg
missar målet.
- ³ Människans dårskap
fördärvar hennes väg,
men hennes hjärta vredgas
på HERREN.
- ⁴ Rikedom ger många vänner,
men den fattige mister
den vän han har.
- ⁵ Ett falskt vittne blir inte ostraffat,
den som främjar lögn
kommer inte undan.
- ⁶ Många söker en furstes välvilja,
alla är vänner till den givmilde.
- ⁷ Den fattige blir avskydd
av alla sina släktingar,
även hans vänner
fjärmar sig från honom –
han jagar dem med ord,
men de är borta.

⁸ Den som vinner vett

19:2 Ords 1:4, 10:14, 24:5, 14, Kol 1:9f. **19:4** Ords 14:20. **19:5**
5 Mos 19:18f, Ords 21:28, 24:28, 25:18f. **19:7** Ords 14:20, 18:23.
19:7 men de är borta Grundtextens innebörd är oklar.

älskar sitt liv,
den som tar vara på insikt
finner lycka.

⁹ Ett falskt vittne blir inte ostraffat,
den som främjar lögn ska förgås.

¹⁰ Det passar inte att dåren lever i lyx,
än mindre att en slav
råder över furstar.

¹¹ Förstånd gör en människa
tålmodig,
det är hennes ära
att förlåta en försyndelse.

¹² En kungs vrede
är som ett lejons rytande,
hans välvilja är som dagg
på gräset.

¹³ En dåraktig son är sin fars fördärv,
en hustrus gnat
ett ständigt takdropp.

¹⁴ Gård och gods ärvs från fäderna,
en förständig hustru
får man från HERREN.

¹⁵ Lättja försänker i dvala,

19:9 Ps 5:7, 55:24, Apg 5:4f. **19:10** Ords 17:16, 26:1, 30:22. **19:11**
Ords 14:17, 29, 16:32, Matt 6:12. **19:12** Ords 16:14f, 20:2. **19:13**
Ords 15:20, 17:25, 21:9, 27:15. **19:14** Ords 18:22, 31:10f, 2 Kor 12:14.
19:15 Ords 10:4f, 12:24, 27, 13:4, 20:13.

den håglöse får hungra.

- 16 Den som håller budet
bevarar sitt liv,
den som inte ger akt på sin väg
ska dö.
- 17 Den som ömmar för den fattige
lånar åt HERREN
och lönas av honom
för det goda han gjort.
- 18 Fostra din son
medan det finns hopp,
sträva inte efter att vålla hans död.
- 19 Den hetsige måste få sitt straff,
för om du friar honom
får du fortsätta göra det.
- 20 Lyssna på råd och ta emot fostran,
så blir du till slut vis.
- 21 Många planer har en man
i sitt hjärta,
men HERRENS råd ska bestå.
- 22 En människa längtar efter godhet,
bättre vara fattig än en lögnare.

19:16 Ords 16:17, Luk 10:28. **19:17** Ords 12:14, 14:31, Matt 10:42, 25:40, Luk 6:38. **19:18** 5 Mos 21:18f, Ords 3:12, 13:24, 22:15, 23:13.

19:18 medan det finns hopp Annan översättning: "för det finns hopp". **19:19** får du fortsätta göra det Annan översättning: "gör du det värre". **19:20** Ords 1:8, 4:1, 8:33, 12:15, 15:32. **19:21** Ps 33:11, Ords 16:1, 9, Jes 46:10.

- 23 Vördnad för HERREN leder till liv,
man kan vila mätt
utan att drabbas av något ont.
- 24 Den late sticker handen i skålen
men orkar inte föra den till munnen.
- 25 Slå hånaren
så blir den okunnige klok,
tillrättavisa den förståndige
så vinner han kunskap.
- 26 Den som tar till våld mot sin far
eller driver bort sin mor
är en usel och skamlös son.
- 27 Min son, om du slutar lyssna
till förmaning
så villar du bort dig
från kunskapens ord.
- 28 Ett ont vittne hånar det rätta,
de gudlösas mun slukar ondska.
- 29 Straff är bestämt för hånare,
piskrapp för dårars rygg.

20

1 Vinet hånar,

19:23 Ps 91:10, Ords 11:19, 12:21, 14:27. **19:24** Ords 20:4, 26:15.

19:25 Ords 21:11. **19:26** Ords 20:20, 28:24. **19:26** tar till våld mot sin far Belagt med dödsstraff (2 Mos 21:15). Annan översättning: "plundrar sin far". **19:27** Ords 23:12. **19:28** Pred 3:16. **19:29** Ords 10:13, 20:30, 26:3. **20:1** Ps 107:27, Ords 23:29f, 31:4f, Jes 28:7, Ef 5:18.

starka drycker larmar,
ingen som raglar av det är vis.

- 2 Som ett lejons rytande
är skräcken från en kung,
den som väcker hans vrede
förverkar sitt liv.
- 3 Heder åt den som avstår från gräl,
dåren söker alltid strid.
- 4 Den late plöjer inte om hösten,
vid skördetiden söker han
grödan förgäves.
- 5 Planerna i en mans hjärta
är som djupt vatten,
men en man med förstånd
hämtar upp dem.
- 6 Många ropar ut sin egen godhet,
men vem finner någon att lita på?
- 7 Den rättfärdige lever hederligt,
lyckliga är hans barn efter honom.
- 8 Kungen som sitter på domarsätet
rensar bort allt ont med sin blick.
- 9 Vem kan säga:

20:1 starka drycker Samlingsnamn för jästa drycker som öl, vin, mjöd etc. Destillerad sprit var okänd på Bibelns tid. **20:2**

Ords 16:14, 19:12. **20:3** Ords 16:28. **20:4** Ords 18:9, 21:25, 28:19.

20:5 Ps 64:6f, Ords 18:4, 26:24. **20:7** Ps 25:12f, 112:1f. **20:9**

1 Mos 8:21, 1 Kung 8:46, 2 Krön 6:36f, Pred 7:21, 1 Joh 1:8.

”Jag har bevarat mitt hjärta rent,
jag är fri från synd”?

10 Två slags vikt och två slags mått,
HERREN avskyr bådadera.

11 Redan den unge
visar med sina gärningar
om hans liv är rent och rätt.

12 Örat som hör och ögat som ser,
båda har HERREN gjort.

13 Älska inte sömn, då blir du fattig.
Håll ögonen öppna,
då får du bröd så det räcker.

14 ”Hutlöst, hutlöst”, säger köparen,
sedan går han sin väg
och skryter över sitt köp.

15 Det finns guld och pärlor i mängd,
men den dyrbaraste skatten
är läppar med kunskap.

16 Ta hans kläder när han
går i borgen för en främling,
kräv pant när det gäller okända.

20:10 5 Mos 25:13f, Ords 11:1, 16:11. **20:11** Ords 22:6. **20:12**
2 Mos 4:11, Ps 94:9. **20:13** Ords 6:9f, 19:15, 24:30f. **20:15**
Ords 17:27. **20:16** Ords 17:18, 22:26, 27:13. **20:16** Ta hans
kläder Den som inte kunde betala en skuld fick lämna ifrån sig allt
(jfr 23:7) och i sista hand säljas som slav för sex års tid (5 Mos 15:12).

- 17 Bröd man fått genom svek
smakar gott,
men sedan blir munnen full av grus.
- 18 Planer efter rådslag får framgång,
att föra krig kräver klok ledning.
- 19 Skvallraren avslöjar hemligheter,
ge dig inte i lag med pratmakare.
- 20 Den som förbannar sin far eller mor,
hans lampa ska slockna
i djupaste mörker.
- 21 Ett arv som man först
girigt tar över
blir till sist utan välsignelse.
- 22 Säg inte:
”Jag ska löna ont med ont!”
Vänta på HERREN,
han ska hjälpa dig.
- 23 HERREN avskyr två slags vikter,
falsk våg är inte rätt.
- 24 Av HERREN beror en mans steg,

20:17 Job 20:12f, Ords 9:17. **20:18** Ords 11:14, 15:22, 24:5f.

20:19 Ords 11:13, 25:9. **20:20** 2 Mos 21:17, 3 Mos 20:9, 5 Mos 27:16,
Ords 13:9, 19:26, 24:20, 30:17, Matt 15:4, Mark 7:10. **20:21**

Ords 13:11, 28:20, 22. **20:21** Ett arv Annan översättning (Septuaginta): ”En egendom”. **20:21** girigt Andra handskrifter: ”plötsligt”.

20:22 5 Mos 32:35, Ps 27:14, Ords 17:13, 24:29, Rom 12:19, 1 Tess 5:15.

20:23 Ords 16:11, Hes 45:10. **20:24** Ps 37:23, Ords 16:9, 19:21.

vad vet en människa om sin väg?

- 25 Det är farligt för en människa
att snabbt helga något
och överväga löftena först efteråt.
- 26 En vis kung rensar bort de gudlösa,
han kör tröskhjulet över dem.
- 27 Anden i människan
är en HERRENS lykta,
den utforskar varje rum
i hennes inre.
- 28 Godhet och sanning
skyddar kungen,
genom nåden består hans tron.
- 29 De ungas stolthet är deras styrka,
de gamlas ära är deras grå hår.
- 30 Sår som svider rensar från ondskan,
slag rensar hjärtats inre.

21

- 1 Kungens tankar är som
vattenflöden i HERRENS hand,
han leder dem vart han vill.

20:25 3 Mos 27:14, 5 Mos 23:22f, Pred 5:1f, Matt 15:5f. **20:26**
tröskhjulet Krossade säden för att skilja agnarna från vetet
(5 Mos 25:4, Matt 3:12). **20:27** 2 Kor 2:11. **20:28** Ords 16:12, 29:4,
14. **20:29** Ords 16:31. **21:1** Ps 33:15.

- 2 Var och en tycker
att hans vägar är rätta,
men HERREN prövar hjärtan.
- 3 Att handla rätt och rättfärdigt
är mer värt för HERREN än offer.
- 4 Stolta ögon
och högmodigt hjärta –
de gudlösas lykta är synd.
- 5 Den flitiges planer ger idel vinst,
hastverk bara förlust.
- 6 Att vinna skatter
med lögnaktig tunga
är ett jagande efter vind
för dem som söker döden.
- 7 De gudlösas våldsdåd
snärjer dem själva,
för de vägrar göra det rätta.
- 8 Syndfull man går krokig väg,
den rene går rakt fram.
- 9 Bättre bo i en vrå på taket

21:2 Ords 16:2, Luk 16:15. **21:3** 1 Sam 15:22, Jes 1:11f, Hos 6:6, Matt 9:13, 12:7. **21:4** Ps 101:5, Ords 10:16, 13:9, 20:20. **21:4** lykta Andra handskrifter: "nyodling". **21:5** Ords 10:4, 12:24, 27, 13:4, 14:23, 28:20. **21:6** Ords 10:2, Jak 5:1f. **21:6** ett jagande efter vind Annan översättning: "en flyktig vindpust". **21:6** för dem som söker döden Andra handskrifter (så Septuaginta): "en dödlig snara".
21:8 Ords 2:15, 14:2, Jes 59:8. **21:9** Ords 25:24. **21:9** vrå på taket Avskilt gästrum (jfr 2 Kung 4:10).

än dela huset
med en grälsjuk kvinna.

- 10 Den gudlöses själ
har lust till det onda,
hans nästa finner ingen nåd
i hans ögon.
- 11 Straffas hånaren
blir den okunnige vis,
undervisas den vise
vinner han kunskap.
- 12 Den Rättfärdige
ger akt på den gudlöses hus,
han störtar de gudlösa i olycka.
- 13 Den som stänger sitt öra
för den fattiges rop
ska själv ropa utan att få svar.
- 14 Hemlig gåva dämpar vrede,
en skänk i fickan stillar stark ilska.
- 15 Att rätt skipas
är den rättfärdiges glädje
men förbrytarnas skräck.
- 16 Den som villar bort sig
från klokhetens väg
hamnar i de dödas församling.

21:11 Ords 19:25. **21:12** 1 Mos 18:20, 19:23f, Ps 34:17, Pred 5:7.

21:14 1 Sam 25:18f, Ords 17:8, 23, 18:16.

- 17 Den som älskar fest blir fattig,
den som älskar vin och olja
blir inte rik.
- 18 Den gudlöse ges som lösen
för den rättfärdige,
den trolöse sätts i de ärligas ställe.
- 19 Bättre bo i ett öde land
än tillsammans med en grälsjuk
och elak kvinna.
- 20 Den vise har dyrbara skatter
och salvor i sin boning,
en dåraktig människa
slösar bort det.
- 21 Den som strävar efter
rättfärdighet och godhet
finner liv, rättfärdighet och ära.
- 22 En vis man kan storma en stad
full av hjältar
och bryta ner det fäste de litade på.
- 23 Den som vaktar sin mun
och sin tunga
bevarar sitt liv från svårigheter.
- 24 Hånare kallas den som är fräck

21:17 Ords 23:20f, Luk 15:13f. **21:18** Est 7:9f, Ords 11:8. **21:19**
Ords 25:24, 27:15. **21:20** dyrbara skatter och salvor Annan
översättning: "lager av läckerheter och olivolja". **21:21** Matt 5:6,
Jak 2:13. **21:22** Ords 24:5, Pred 7:20, 9:16, 18. **21:23** Ords 13:3.

och övermodig,
som handlar i måttlöst övermod.

- 25 Den lates begär blir hans död,
för hans händer vägrar arbeta.
- 26 Ständigt fikar han efter mer,
men den rättfärdige ger
utan att snåla.
- 27 De gudlösas offer är avskyvärt,
särskilt när det bärs fram i ont syfte.
- 28 Falskt vittne ska förgås,
den som lyssnar får tala till punkt.
- 29 Den gudlöse visar upp en trotsig min,
den ärlige går sin väg rakt fram.
- 30 Ingen vishet, ingen förmåga,
ingen plan kan lyckas
mot HERREN.
- 31 Hästen rustas för stridens dag,
men segern kommer från HERREN.

22

- 1 Gott namn är mer värt
än stor rikedom,
gott anseende bättre

21:25 Ords 20:4. **21:27** Ords 15:8, Jes 1:11f. **21:28** 5 Mos 19:18f,
Ords 19:5, 9. **21:30** Job 5:12f, Ords 11:21, Jes 8:10, Apg 5:38f,
1 Kor 3:19, 2 Kor 13:8. **21:31** Ps 33:16f, 144:10, 147:10f. **22:1**
Pred 7:2.

än silver och guld.

² Rik och fattig lever sida vid sida,
HERREN har gjort dem båda.

³ Den kloke ser faran
och söker skydd,
de okunniga fortsätter
och får sitt straff.

⁴ Lön för ödmjukhet
och vördnad för HERREN
är rikedom, ära och liv.

⁵ Törnen och snaror
finns på den falskes väg,
den som vill bevara sitt liv
håller sig borta från dem.

⁶ Vänj den unge
vid den väg han ska vandra,
så viker han inte av från den
när han blir gammal.

⁷ Den rike råder över de fattiga,
den som lånar
blir långivarens slav.

⁸ Den som sår orätt får skörda fördärv,

22:2 2 Mos 15:11, Ords 14:31, 17:5, 29:13. **22:2** lever sida vid sida Ordagrant: "möts". **22:3** Ords 27:12. **22:4** Ords 15:33, 18:12. **22:6** Ords 20:11, Ef 6:4. **22:6** Vänj ... vid Annan Översättning: "Invig ... i". **22:6** den väg han ska vandra Ordagrant: "hans väg". **22:8** Job 4:8f, Ords 11:18, Hos 8:7, 10:12f, Gal 6:7f.

hans vredes stav ska få ett slut.

- 9 Den som unnar andra gott
blir välsignad,
för han delar sitt bröd
med den fattige.
- 10 Driv ut hånaren,
så upphör grälet
och det blir slut på bråk
och förolämpningar.
- 11 Den som älskar hjärtats renhet
och talar vänligt får kungen till vän.
- 12 HERRENS ögon vakar över kunskapen,
han gör den trolöses ord om intet.
- 13 Den late säger:
”Det är ett lejon där ute,
jag kan bli dödad mitt på gatan!”
- 14 Främmande kvinnors mun
är en djup grop,
den HERREN är vred på faller i den.

22:8 hans vredes stav ska få ett slut Andra handskrifter (Septuaginta): ”en stav ska göra slut på hans verk”. **22:8** Septuaginta har här ett ordspråk (22:8b) som Paulus anspelar på i 2 Kor 9:7: ”Gud välsignar en glad och givmild man, och gör slut på hans gärningars tomhet.” **22:9** Ords 19:17, 28:27. **22:9** unnar andra gott Ordagrant: ”har ett gott öga”. **22:10** Ords 26:20. **22:11** Ords 16:13, Ps 24:4, Matt 5:8. **22:13** Ords 26:13. **22:14** Ords 5:3, 7:25f, 23:27, Pred 7:26f.

15 Oförnuft häftar vid barnets hjärta,
fostrans ris driver bort det.

16 Att förtrycka den fattige
för att få mer
och att ge åt en rik
leder bara till förlust.

De visas ord (22:17-24:22)

17 Vänd ditt öra hit
och hör de visas ord,
lägg min kunskap på ditt hjärta.

18 Det är gott att du bevarar dem
i ditt inre
och ständigt har dem alla
på dina läppar.

19 För att du ska lita till HERREN
undervisar jag i dag just dig.

20 Ja, jag har skrivit till dig
trettio ord med råd och kunskap

21 för att lära dig
sanningens tillförlitliga ord,
så att du rätt kan svara
dem som har sänt dig.

22 Plundra inte den fattige
för att han är fattig
och krossa inte den olycklige

22:15 Ords 13:24, 19:18, 23:13f. **22:16** för att få mer Annan översättning: "ger honom mer". **22:17** Ords 1:5f, 2:1f, 3:1f, 4:1f, 5:1f. **22:17** de visas ord Avsnittet i 22:17-24:22 har en del likheter med den egyptiska vishetskriften "Amenemopes lära", som är skriven i trettio korta kapitel (jfr vers 20). **22:19** Ps 71:5. **22:20** trettio ord Annan översättning: "sedan länge". **22:22** 2 Mos 23:6, Sak 7:10.

- i rätten,
23 för HERREN ska ta sig an deras sak,
dem som rövar från dem
ska han beröva livet.
- 24 Ge dig inte i lag
med en lättretad man
och umgås inte
med en hetlevrad,
25 så att du lär dig hans vägar
och lägger en snara för ditt liv.
- 26 Var inte bland dem
som ger handslag
och går i borgen för lån.
27 Varför ska de få ta
sängen du ligger på
när du inte kan betala?
- 28 Flytta inte en gammal gränssten
som dina fäder har rest.
- 29 Ser du en man
som är skicklig i det han gör?
Han ska stå i kungars tjänst,
han ska inte tjäna okända.

23

- 1 När du sitter till bords
med en härskare,
tänk på vem du har framför dig.

22:23 Ps 35:1, 10, Ords 23:11. **22:24** Ords 29:22. **22:26** Ords 6:1f,
11:15, 17:18, 20:16, 27:13. **22:28** 5 Mos 19:14, 27:17, Job 24:2,
Ords 23:10, Hos 5:10. **22:29** 1 Mos 41:39f.

- 2 Sätt kniven mot din strupe
om du är alltför hungrig.
- 3 Var inte lysten
efter hans läckerheter,
det kan vara bedräglig mat.
- 4 Slit inte ut dig för att bli rik,
var klok nog att avstå.
- 5 När du fäster blicken på rikedomen
är den borta,
för den får vingar och flyger
som örnen mot himlen.
- 6 Ät inte den missunnssammes bröd,
var inte lysten
efter hans läckerheter,
- 7 för han handlar
efter sina själviska beräkningar.
”Ät och drick” säger han till dig,
men menar det inte.
- 8 Den bit du ätit får du spy upp,
och dina vänliga ord är förspilda.
- 9 Tala inte för en dåres öron,
han föraktar dina kloka ord.
- 10 Flytta inte en gammal gränssten
och gör inte intrång

23:4 Matt 19:23, 1 Tim 6:7f.
”den som har ett ont öga”.

23:6 den missunnssamme Ordagrant:
23:7 han handlar efter sina själviska
beräkningar Annan Översättning: ”som han tänker i sin själ, sådan är
han” eller ”det är som att få ett hårstrå i halsen” (så Septuaginta).

23:9 Ords 9:8, Matt 7:6.

23:10 2 Mos 22:21f, 5 Mos 19:14, 27:17,
Ords 22:28, Hos 5:10.

- på de faderlösas åkrar,
11 för deras återlösare är stark.
Han ska föra deras talan mot dig.
- 12 Öppna ditt hjärta för tillrättavisning
och dina öron för kunskapens ord.
- 13 Låt inte pojken vara utan fostran,
slår du honom med riset
kommer han inte att dö.
- 14 När du slår honom med riset
räddar du hans själ
från dödsriket.
- 15 Min son, om ditt hjärta blir vist
gläder sig också mitt hjärta.
- 16 Det jublar i mitt innersta
när dina läppar talar det rätta.
- 17 Låt inte ditt hjärta
avundas syndare,
utan sträva alltid efter
vördnad för HERREN.
- 18 Förvisso har du då en framtid,
och ditt hopp blir inte om intet.
- 19 Hör, min son, och bli vis,
och låt ditt hjärta gå rätta vägar.
- 20 Umgås inte med drinkare

23:11 2 Mos 22:23, 3 Mos 25:25, Job 19:25, Ps 10:14, 68:6, 72:12f, Ords 22:23. **23:11** återlösare släkting som skulle rädda sina anhöriga ur ekonomisk nöd (se 3 Mos 25:25f, Rut 3-4). **23:12** Ords 19:27. **23:13** Ords 13:24, 19:18, 22:15. **23:15** Ords 10:1, 27:11, 29:3. **23:17** Ps 37:1, Ords 24:1, 19. **23:18** Ps 37:37, Ords 24:14, 20. **23:19** Ords 9:6. **23:20** Ords 20:1, Jes 5:22.

- 21 eller med dem som frossar i kött,
för drinkare och frossare
blir fattiga
och dåsighet ger trasiga kläder.
- 22 Lyssna till din far som gett dig livet
och förakta inte din mor
när hon blir gammal.
- 23 Skaffa dig sanning och sälj den inte,
skaffa dig vishet,
fostran och insikt.
- 24 Den rättfärdiges far får jubla,
en vis son skänker glädje.
- 25 Låt din far och mor vara glada,
låt henne som fött dig
få fröjda sig.
- 26 Min son, ge mig ditt hjärta
och låt mina vägar behaga dig.
- 27 För den prostituerade
är en djup grop,
den främmande kvinnan
en trång brunn.
- 28 Som en rövare ligger hon på lur,
hon förökar de trolösas skara
bland människorna.
- 29 Vem ropar "ack", vem ropar "ve"?
Vem grälar, vem klagar?
Vem har onödiga sår,

23:21 Ords 21:17, 24:34, Luk 15:11f.

23:22 Ords 1:8, Ef 6:1f.

23:24 Ords 10:1, 15:20, 29:3.

23:27 Ords 22:14.

23:28 Ords 7:12,

Pred 7:26f.

- vem har dimmiga ögon?
30 De som stannar länge vid vinet,
de som går och prövar
kryddat vin.
31 Se inte på vinet,
att det är så rött,
att det glänser så i bågaren
och rinner ner så lätt.
32 Till slut biter det som en orm
och hugger som en giftorm.
33 Då får dina ögon
se märkliga syner
och ditt hjärta talar galenskaper.
34 Det blir som att du ligger
mitt ute på havet
eller i toppen av en mast.
35 ”De slog mig,
men det gjorde inte ont.
De gav mig stryk,
men jag kände inget.
När ska jag vakna?
Jag vill få tag i mer!”

24

- 1 Avundas inte onda människor
och längta inte efter att
vara med dem,
2 för deras hjärtan tänker på våld,
deras läppar talar olycka.

23:30 Jes 5:11f, 22. **23:31** Ords 20:1, 31:4, Pred 10:17, Ef 5:18.

23:32 hugger Andra handskrifter (Septuaginta): ”sprider gift”.

24:1 Ords 1:10, 3:31, 23:17.

- ³ Genom vishet byggs huset,
genom förstånd står det fast.
- ⁴ Genom kunskap fylls rummen
med allt som är dyrbart och ljuvt.
- ⁵ En vis man är stark,
en man med kunskap
är väldig i kraft.
- ⁶ Med klok ledning kan du föra krig,
många goda rådgivare ger seger.
- ⁷ Visheten är för hög för dåren,
i porten öppnar han inte
sin mun.
- ⁸ Den som tänker ut onda planer
blir kallad intrigmakare.
- ⁹ Dårskapens påhitt är synd,
och folk avskyr en hånare.
- ¹⁰ Tappar du modet i nödens stund,
då blir din kraft liten.
- ¹¹ Rädda dem som släpas till döden
och dra dig inte undan dem
som stapplar till sin avrättning.
- ¹² Om du säger: "Vi visste det inte",
skulle inte han som prövar hjärtan
märka det?

24:5 Ords 21:22, Pred 9:16, 18. **24:6** Ords 11:14, 15:22, 20:18.

24:7 i porten Platsen där de äldste beslutade om samhällets frågor (31:23, Rut 4). **24:10** Job 4:5, 2 Tim 1:7. **24:11** Ps 82:3f, Ords 31:8f.

24:12 Job 34:11, Ps 62:13, Jer 32:19, Rom 2:6, Upp 22:12.

Skulle inte han som vakar
över din själ veta det?
Han ska ge åt var och en
efter hans gärningar.

13 Ät honung, min son, det är gott,
rinnande honung
är söt för din gom.

14 Så är kunskap och vishet
för din själ.
Finner du dem
så har du en framtid,
och ditt hopp blir inte om intet.

15 Ligg inte på lur, du gudlöse,
vid den rättfärdiges boning,
ödelägg inte hans hem!

16 För den rättfärdige kan falla
sju gånger och resa sig igen,
men de gudlösa stupar
när olyckan kommer.

17 Gläd dig inte när din fiende faller,
låt inte ditt hjärta jubla
när han störtar omkull.

18 Då kan HERREN se det
med missnöje
och vända sin vrede från honom.

24:13 Ords 25:16, 27. **24:14** Ords 23:18. **24:15** Ps 10:9, 37:32.
24:16 Ps 9:4, 27:2, 34:20, 37:24, Ords 14:32, Mika 7:8. **24:17**
Job 31:29, Ords 17:5, Ob v 12.

19 Gräm dig inte över de onda,
avundas inte de gudlösa,
20 för den som är ond
har ingen framtid,
de gudlösas lampa ska slockna.

21 Min son, frukta HERREN
och kungen,
ge dig inte i lag med upprorsmän.

22 För plötsligt kan olyckan
drabba dem,
och vem vet när förödelse
från dessa båda kommer?

Tillägg till de visas ord (24:23-34)

23 Dessa ord är också av de visa.

Att vara partisk när man dömer
är inte rätt.

24 Den som säger till den skyldige:
”Du är oskyldig”,
honom ska folk förbanna
och folkslag fördöma.

25 Men dem som skipar rättvisa
ska det gå väl,
de blir välsignade
med det som är gott.

26 En kyss på läpparna är det
när någon ger ett rätt svar.

24:19 Ps 37:1, 21, Ords 23:17, Pred 7:10. **24:19** Gräm dig inte över de onda Citat från Davids psalm Ps 37:1. **24:20** Job 18:5, Ps 37:38, Ords 13:9, 20:20. **24:21** 1 Petr 2:17. **24:23** 3 Mos 19:15, 5 Mos 1:17, Ords 18:5, 28:21. **24:26** rätt svar Annan översättning: ”ärligt svar”.

- 27 Gör klart ditt arbete där ute,
få allt färdigt åt dig på åkern.
Sedan kan du bygga ditt hus.
- 28 Vittna inte mot din nästa
utan orsak,
inte vill du bedra
med dina läppar?
- 29 Säg inte:
”Jag ska göra mot honom
som han har gjort mot mig,
jag ska ge var och en
vad han förtjänat.”
- 30 Jag gick förbi en lat mans åker,
en vettlös människas vingård.
- 31 Och se, det växte tistlar överallt,
marken var täckt av nässlor,
stenmuren låg nerriven.
- 32 Jag såg det och tog det till hjärtat,
jag betraktade det
och tog lärdom av det.
- 33 Sov lite till, slumra lite till,
ligg lite till med armarna i kors,
- 34 så kommer fattigdomen över dig
som en rövare
och nöden som en beväpnad man.

25

Ordspråk från Hiskias män (Kap 25-29)

24:27 Ords 12:11. **24:28** Ords 14:5, 19:5, 25:18, Ef 4:25. **24:29**
Ords 20:22, Matt 5:44. **24:33** Ords 6:9f. **24:34** Ords 28:19. **24:34**
rövare Annan översättning: ”lösdrivare”.

1 Dessa ordspråk är också av Salomo, samlade av Juda kung Hiskias män.

2 Det är Guds ära att dölja en sak
och kungars ära att utforska den.

3 Himlens höjd och jordens djup
och kungars hjärtan
kan ingen utforska.

4 Ta bort slagget från silvret,
så får guldsmeden fram ett kärl.

5 Ta bort de gudlösa ur kungens tjänst,
så blir hans tron befäst
genom rättfärdighet.

6 Förhäv dig inte inför kungen
och ställ dig inte
på de storas plats.

7 Det är bättre att han säger till dig:
”Kom upp hit!”
än att du flyttas ner
för en förnämare man
som dina ögon har sett.

8 Var inte för snabb

25:1 2 Kung 18:1f. **25:1** Hiskias män Kung Hiskia (715-687 f Kr) återupprättade templet med dess präster och leviter (2 Krön 29-31). I kretsen kring honom (Jes 37:2) fanns även profeten Jesaja. **25:2** 5 Mos 29:29, Jes 45:15, Rom 11:33. **25:5** Ords 16:12, 20:8, 28. **25:7** Luk 14:7f. **25:7** Kom upp hit Ordspråket användes av Jesus vid en måltid (Luk 14:7f). **25:7** som dina ögon har sett Enligt en annan tolkning hör orden till nästa ordspråk: ”Vad dina ögon har sett ska du inte vara för snabb att starta en rättstvist om”.

att starta en rättstvist,
för vad gör du längre fram
om din motpart skämmer
ut dig?

- 9 Lägg fram din egen sak
mot din motpart,
men röj inte någon annans
hemlighet.
- 10 Annars kan den som hör det
klandra dig,
och du får dåligt rykte
för all framtid.
- 11 Som guldäpplen i silverinfattning
är ord som talas i rätt tid.
- 12 Som en ring av guld
och ett gyllene smycke
är en vis förmanare
för ett lyssnande öra.
- 13 Som svalkande snö på en skördedag
är en pålitlig budbärare
för den som sänt honom.
Han ger nytt liv åt sin herres själ.
- 14 Som moln och vind utan regn
är den som skryter med gåvor

25:9 Ords 11:13, 20:19. **25:11** Ords 15:23. **25:12** Ps 141:5,
Ords 15:31. **25:13** Ords 13:17, 26:6. **25:13** svalkande snö på en
skördedag Vetet skördades i maj-juni, heta månader då nederbörd är
sällsynt i Israel (jfr 26:1, 1 Sam 12:17). Kan möjligen syfta på kylande
is hämtad från bergstoppar. **25:14** Jud v 12.

han inte ger.

15 Med tålmod kan furstar övertalas,
en mild tunga kan krossa ben.

16 Hittar du honung, ät lagom,
så att du inte blir övermått
och kräks.

17 Sätt inte din fot i din väns hus
för ofta,
så att han tröttnar på dig
och avskyr dig.

18 En stridshammare, ett svärd
och en skarp pil
är den som vittnar falskt
mot sin nästa.

19 Som en ruttnande tand
och en slintande fot
är förtroende för en svekfull
på nödens dag.

20 Att sjunga sånger
för ett sorgset hjärta
är som att klä av sig en vinterdag
eller som syra på soda.

21 Om din fiende är hungrig,

25:15 Ords 15:1, Pred 10:4. **25:16** Ords 24:13. **25:18** Ps 57:5,
59:8, Ords 19:5, 21:28, 24:28. **25:19** Jes 42:17, Dan 7:7. **25:20**
Rom 12:15. **25:20** syra på soda Bildar en kraftig kemisk reaktion.
Jfr Sauls reaktion i 1 Sam 18:10, 19:9. **25:21** 2 Kung 6:22, Matt 5:44,
Rom 12:20.

- ge honom att äta,
om han är törstig,
ge honom att dricka.
- 22 Då samlar du glödande kol
på hans huvud,
och HERREN ska belöna dig.
- 23 Nordanvind för med sig regn,
tasslande tunga sura miner.
- 24 Bättre bo i en vrå på taket
än dela huset
med en grälsjuk kvinna.
- 25 Som friskt vatten för en törstig själ
är gott budskap från fjärran land.
- 26 Som en grumlad källa
och en förorenad brunn
är en rättfärdig som ger efter
för en gudlös.
- 27 Att äta för mycket honung
är inte gott,
att söka sin egen ära
är inte ärofullt.
- 28 Som en nerbruten stad utan murar
är den man som inte kan
styra sitt sinne.

25:21 Citeras av Paulus i Rom 12:20. **25:24** Ords 21:9, 19. **25:27**
att söka sin egen ära är inte ärofullt Grundtexten svårtolkad. **25:28**
Neh 1:3, Ords 16:32.

26

- 1 Som snö om sommaren
och regn vid skördetiden,
så passar inte heller ära
för en dåre.
- 2 Som sparven far i väg
och svalan flyger bort,
så far en grundlös förbannelse
förbi.
- 3 Piskan för hästen,
betslet för åsnan
och riset för dårars rygg!
- 4 Svara inte dåren efter hans oförnuft,
då blir du själv som han.
- 5 Svara dåren efter hans oförnuft,
annars anser han sig vara vis.
- 6 Den som skickar bud med en dåre
hugger av sig fötterna
och får dricka våld.
- 7 Kraftlösa är den lames ben,
så även ordspråk i dårars mun.
- 8 Som att binda fast stenen i slungan
är det att ge dåren ära.
- 9 Som en törntag i den drucknes hand
är ordspråk i dårars mun.
- 10 Som en bågskytt som sårar alla
är den som lejer en dåre

26:1 Ords 17:16, 19:10.

26:3 Ps 32:9, Ords 10:13, 19:29, 29:15.

26:6 Ords 25:13.

- eller vem som än går förbi.
- 11 Som hunden vänder om till sin spya
upprepar dåren sin dårskap.
- 12 Ser du en man
som är vis i egna ögon,
då är det mer hopp om dåren
än om honom.
- 13 Den late säger:
”Det är ett vilddjur på vägen,
ett lejon på gatorna!”
- 14 Dörren vänder sig på sina gångjärn,
den late vänder sig i sin säng.
- 15 Den late sticker handen i skålen
men orkar inte föra den
till munnen.
- 16 Den late tycker sig vara visare
än sju som ger kloka svar.
- 17 Som att gripa en hund i öronen
är det att komma förbi och
hetsa upp sig över andras gräl.
- 18 Som en galning som slungar ut

26:10 Grundtexten svårtolkad. Annan översättning: ”En mästare får fram allt, men dåren lejer, och lejer vem som än går förbi.” **26:11** 2 Petr 2:22. **26:11** Citeras i 2 Petr 2:22. **26:12** Ords 3:7, 29:20, Rom 12:16. **26:13** Ords 22:13. **26:14** Ords 24:33. **26:15** Ords 19:24. **26:17** öronen Andra handskrifter (Septuaginta): ”svansen”. **26:17** en hund ... att komma förbi och hetsa Annan översättning: ”en lösdrivande hund ... att hetsa”. **26:17** hetsa upp sig Andra handskrifter (Vulgata): ”lägga sig i”.

brandfacklor, pilar och död

19 är den som lurar sin nästa
och sedan säger:

”Jag skämtade bara.”

20 När veden tar slut slocknar elden,
när baktalaren är borta
tystnar grälet.

21 Kol krävs för glöd och ved för eld,
och en grälsjuk man
underblåser strid.

22 Baktalarens ord är som läckerbitar,
de tränger ner i människans inre.

23 Som silverbeläggning på ett lerkärl
är kärleksglödande läppar
med ondska i hjärtat.

24 En fiende förställer sitt tal,
i sitt inre bär han på svek.

25 Även om han gör rösten mild,
tro honom inte,
för han har sjufaldig vidrighet
i sitt hjärta.

26 Hat kan döljas med list,
men hans ondska blir uppenbar
i församlingen.

26:20 Ords 22:10. **26:21** Ords 15:18. **26:22** Job 34:7, Ps 55:22,
Ords 18:8. **26:23** kärleksglödande Andra handskrifter (Septuaginta): ”hala”. **26:25** Ps 28:3, Jer 9:8, Apg 16:17, 1 Joh 4:1.

- 27 Den som gräver en grop
faller själv däri,
den som vältrar upp en sten
får den över sig.
- 28 En falsk tunga hatar dem
som den skadar,
en smickrande mun vållar fördärv.

27

- 1 Beröm dig inte
av morgondagen,
för du vet inte
vad den bär i sitt sköte.
- 2 Låt en annan berömma dig
och inte din egen mun,
en främmande
och inte dina egna läppar.
- 3 Stenen är tung och sanden en börda,
men dårens vrede är tyngre än båda.
- 4 Vreden är grym
och harm en störtflod,
men vem kan uthärda svartsjuka?
- 5 Bättre öppen tillrättavisning
än dold kärlek.
- 6 Vännens slag ges i trofasthet,

26:27 Ps 7:16, 9:16, 57:7, Pred 10:8. **27:1** Jak 4:13f. **27:2** Jer 9:23,
2 Kor 10:12, 18. **27:3** Job 5:2, 6:3, Pred 7:10. **27:4** Ords 6:34f,
Jak 1:20. **27:6** Ps 141:5, Ords 20:30, Matt 26:49.

ovännens kyssar i överflöd.

- ⁷ Den mätte ratar honung,
men för den hungrige
är allt bittert sött.
- ⁸ Som en fågel som flyr från sitt bo
är en man som flyr från sitt hem.
- ⁹ Salvor och rökelse gör hjärtat glatt,
så även ömhet från en vän
som ger uppriktiga råd.
- ¹⁰ Överge inte din vän
och din fars vän,
gå inte till din brors hem
när du råkar i nöd.
Bättre nära granne
än bror långt borta.
- ¹¹ Bli vis, min son,
så gläder du mitt hjärta,
och jag kan ge min belackare svar.
- ¹² Den kloke ser faran
och söker skydd,
de okunniga fortsätter
och får sitt straff.
- ¹³ Ta kläderna från den som
går i borgen för en främling,

27:6 i överflöd Annan översättning: "bedrar". **27:7** ratar Så Septuaginta. Andra handskrifter: "trampar på". **27:10** 2 Sam 10:2, Ords 18:24. **27:11** Ords 10:1, 23:15, 29:3. **27:12** Ords 22:3. **27:13** Ords 20:16, 22:26.

kräv pant när det gäller
en okänd.

14 Att högljutt välsigna sin nästa
tidigt på morgonen
kan uppfattas som en förbannelse.

15 Som ett ständigt takdropp
en regnig dag
är en grälsjuk kvinna.

16 Att hejda henne
är som att hejda vinden
och gripa i olja
med sin högra hand.

17 Järn skärper järn,
den ena människan den andra.

18 Den som vårdar ett fikonträd
får äta dess frukt,
den som sköter om sin herre
blir ärad.

19 Som vattnet speglar ansiktet,
så speglar hjärtat människan.

20 Dödsriket och avgrunden
blir aldrig mätta,
inte heller människans ögon.

21 Silvret prövas i degeln

27:14 välsigna Man hälsade normalt i form av en välsignelse (Rut 2:4, 1 Sam 25:6, Luk 10:5). **27:15** Ords 19:13, 25:24. **27:20** Ords 30:16, Pred 1:8, 4:8, Hab 2:5. **27:21** Ords 17:3.

och gullet i ugnen,
och mannen genom sitt rykte.

22 Även om du krossar dåren
bland grynen i morteln
går inte hans dårskap ur honom.

23 Håll noga reda på
hur dina får har det,
ha omsorg om dina hjordar.

24 Rikedom varar ju inte för evigt.
Består ens en krona
från släkte till släkte?

25 När nytt gräs syns efter slåttern
och foder samlas in från bergen,

26 då har du lamm som ger kläder
och bockar att köpa åkermark för,

27 då har du getmjölk nog
till föda åt dig och ditt hus
och dina tjänarinnors
uppehälle.

28

1 De gudlösa flyr
fast ingen förföljer dem,
de rättfärdiga är trygga
som lejon.

2 Ett land i uppror får många herrar,
men en klok och förständig man

27:23 Ords 12:10, Joh 10:11. **27:24** 1 Tim 6:7. **28:1** 3 Mos 26:36,
Ps 53:6, Ords 10:24, 14:32. **28:2** Ords 29:8. **28:2** uppror Annan
översättning: "synd".

skapar varaktig ordning.

- ³ En fattig herre
som förtrycker de fattiga
är ett regn som förstör
i stället för att ge bröd.
- ⁴ De som överger lagen
prisar de gudlösa,
de som håller lagen
kämpar mot dem.
- ⁵ Onda människor förstår inte
vad rätt är,
de som söker HERREN
förstår allt.
- ⁶ Bättre vara fattig och leva hederligt
än rik och gå krokiga vägar.
- ⁷ En förståndig son tar vara på lagen,
den som umgås med frossare
drar skam över sin far.
- ⁸ Den som ökar sin förmögenhet
genom ocker och räntor
samlar åt en som förbarmar sig
över de fattiga.

28:3 fattig Andra handskrifter (Septuaginta): "ond". **28:4**
Esra 7:26, Ps 119:126. **28:5** 1 Kor 2:14f, 1 Joh 2:20. **28:6**
Ords 19:1. **28:8** 2 Mos 22:25, 3 Mos 25:36, Ords 13:22, Pred 2:26.
28:8 ocker och räntor Förbudet bland israeliter (2 Mos 22:25,
3 Mos 25:35f, 5 Mos 23:19f).

- 9 Om någon vänder bort sitt öra
och inte vill höra lagen,
då är också hans bön avskyvärd.
- 10 Den som lurar in de ärliga
på en ond väg
faller själv i sin grop,
men de hederliga
får det goda till arv.
- 11 En rik man är vis i egna ögon,
en fattig med insikt
genomskådar honom.
- 12 När de rättfärdiga triumferar
är härligheten stor,
när de gudlösa tar makten
får man leta efter människor.
- 13 Den som döljer sina brott
går det inte väl,
den som bekänner och överger dem
får barmhärtighet.
- 14 Salig är den som alltid fruktar Gud,
den som förhärdar sitt hjärta
faller i olycka.
- 15 Som ett rytande lejon
och en anfallande björn

28:9 Job 27:8f, Ps 18:42, 66:18, Ords 15:8, 21:27, Joh 9:31. **28:10**
Ps 7:16, Ords 26:27, Matt 15:14, 18:6. **28:12** Ords 11:10, 29:2,
Pred 10:5f. **28:13** Job 31:33, Ps 32:3f, 1 Joh 1:8f. **28:14** Ords 1:7.

- är en gudlös härskare
över ett fattigt folk.
- 16 En furste med lite förstånd
brukar mycket våld,
den som hatar oärlig vinst
får leva länge.
- 17 En människa tyngd av blodskuld
blir flykting ända till sin grav,
ingen får hjälpa en sådan.
- 18 Den som lever hederligt blir räddad,
den som i falskhet går dubbla vägar
faller på en av dem.
- 19 Den som brukar sin åker
får bröd så det räcker,
den som jagar efter tomhet
får fattigdom så det räcker.
- 20 En pålitlig man
får mycket välsignelse,
den som snabbt vill bli rik
blir inte ostraffad.
- 21 Att vara partisk är inte rätt,
men många gör orätt för en bit bröd.

28:16 Ords 29:4. **28:17** 1 Mos 9:6, 2 Mos 21:12, 5 Mos 19:11f. **28:17** tyngd av blodskuld Se 4 Mos 35 för regler kring mord, dråp och fristäder. **28:18** Ords 12:13. **28:18** faller på en av dem Andra handskrifter (Peshitta): "faller i gropen". **28:19** Ords 12:11, 20:4, 24:34. **28:20** Ords 10:6, 20:21, 1 Tim 6:6, 9. **28:21** Ords 18:5, 24:23, Hes 13:19, Jak 2:1, 9.

- 22 Den missunnsamme
strävar efter ägodelar,
han förstår inte
att brist ska drabba honom.
- 23 Den som tillrättavisar en människa
får uppskattning efteråt,
mer än den som kommer
med smicker.
- 24 Den som plundrar sin far och mor
och säger: "Det är ingen synd",
han är i lag med fördärvaren.
- 25 Den snikne skapar gräl,
den som litar på HERREN
blir rikligen mättad.
- 26 Den som förlitar sig på sitt hjärta
är en dåre,
den som vandrar i vishet
blir räddad.
- 27 Den som ger åt den fattige
ska inget sakna,
den som blundar
får många förbannelser.
- 28 När de gudlösa tar makten
gömmer sig folk,
när de förgås

28:22 Ords 23:6, 28:20, 1 Tim 6:9. **28:23** Ords 9:8f, 27:5f. **28:24**
Ords 19:26, Matt 15:5f. **28:25** Ords 13:10, 15:18, 29:22. **28:26**
Ps 28:7, 2 Kor 1:9. **28:27** 5 Mos 15:7, 11, Ords 11:24f, 19:17, 22:9.
28:28 Job 24:4, Ords 11:10, 29:2.

blir de rättfärdiga många.

29

- 1 Den som får mycket
tillrättavisning
men förblir hårdnackad
ska krossas plötsligt utan räddning.
- 2 När de rättfärdiga blir fler
gläder sig folket,
när den gudlöse härskar
suckar folket.
- 3 Den som älskar vishet gläder sin far,
den som umgås med prostituerade
förstör vad han äger.
- 4 Genom rättvisa
bygger kungen upp landet,
men genom höga pålagor
river han ner det.
- 5 Den som smickrar sin nästa
lägger ut ett nät för hans fötter.
- 6 En ond människa snärjs av sin synd,
men den rättfärdige
kan jubla och vara glad.

29:1 Ords 13:18, 15:10, Jes 1:5, 20, 28, 66:4, Jer 7:13f. **29:2**
2 Mos 2:23, 6:9, Est 8:15, Ords 11:10, 28:12, 28. **29:2** blir fler Annan
översättning: "frodas" (även i vers 16). **29:3** Ords 10:1, 15:20, 27:11,
Luk 15:13, 30. **29:4** 2 Krön 9:8, Ords 28:16. **29:4** genom höga
pålagor Annan översättning: "genom att ta mutor". **29:5** Ps 5:10,
Ords 11:9. **29:6** Ords 12:13, 22:5, Pred 9:12.

- 7 Den rättfärdige känner
de fattigas sak,
den gudlöse visar
ingen förståelse.
- 8 Hånare uppviglar staden,
de visa stillar vreden.
- 9 När en vis man går till rätta
med en dåre,
blir dåren arg eller skrattar
och det blir ingen ro.
- 10 De blodtörstiga hatar den hederlige,
men de ärliga skyddar hans liv.
- 11 Dåren släpper lös all sin vrede,
men den vise håller den tillbaka.
- 12 Den furste som lyssnar
till lögnaktigt tal
får bara gudlösa tjänare.
- 13 Den fattige och förtryckaren
lever sida vid sida,
HERREN ger ljus åt bådas ögon.
- 14 Den kung som dömer de fattiga rätt,
hans tron ska bestå för alltid.

29:7 Ords 28:5, 31:8f. **29:8** 2 Sam 20:16f, Ords 28:2, Pred 9:18.

29:9 Jes 57:20f. **29:11** Ords 17:27, 19:11. **29:11** vrede Ordagrant:
"ande". **29:13** Ords 22:2. **29:13** lever sida vid sida Ordagrant:
"möts". **29:14** Ords 16:12, 20:28, Jes 11:4.

- 15 Ris och tillrättavisning ger vishet,
men ett ouppfostrat barn
drar skam över sin mor.
- 16 När de gudlösa blir fler,
frodas synden,
men de rättfärdiga
ska se deras fall.
- 17 Fostra din son, så ger han dig ro
och ljuvlig lycka åt din själ.
- 18 Utan uppenbarelsen
går folket vilse,
lycklig är den som tar vara
på Guds undervisning.
- 19 Ord fostrar ingen tjänare,
han förstår men fogar sig inte.
- 20 Ser du en man som talar förhastat?
Det är mer hopp om dåren
än om honom.
- 21 Om man skämmer bort sin tjänare
från hans ungdom
blir han till sist oregerlig.
- 22 En argsint man skapar gräl,
den hetlevrade förgår sig ofta.

29:15 Ords 13:24, 22:15, 23:13f. **29:16** Ps 58:11, 91:8. **29:17**
Ords 19:18. **29:18** Ps 1:1f, 119:1f, 2 Tim 3:15f, 2 Petr 1:19. **29:20**
Ords 26:12, Pred 5:1, Jak 1:19f, 3:5f. **29:21** oregerlig Grundtexten
svårtolkad. **29:22** Ords 14:29, 15:18, 22:24, 27:4, Jak 1:20.

- 23 En människas högmod
förödmjucar henne,
men den ödmjuke vinner ära.
- 24 Den som delar byte med en tjuv
hatar sitt eget liv,
han hör eden men berättar inget.
- 25 Människofruktan blir en snara,
men den som förtröstar på HERREN
blir beskyddad.
- 26 Många söker en furstes ynnest,
men av HERREN får var och en
sin rätt.
- 27 De rättfärdiga avskyr
den som gör orätt,
de gudlösa avskyr
den som lever rätt.

30

Agurs ord

29:23 Job 22:29, Ords 15:33, 18:12, Luk 14:11, Jak 4:6, 10, 1 Petr 5:5f.
29:24 3 Mos 5:1. **29:24** eden Kallelsen att vittna, med förbannelse
över den som vittnar falskt under ed. **29:25** Ps 2:12, 118:7f,
Ords 16:20, Matt 10:28. **29:27** Ps 15:4, Joh 15:19, 17:14, 1 Petr 4:4.

¹ Ord av Agur, Jakes son, ett budskap. Så talade den mannen till Itiel, till Itiel och Ukal.

² Jag är dummare än någon annan
och utan mänskligt förstånd.

³ Jag har inte lärt mig vishet
så att jag har kunskap
om den Helige.

⁴ Vem har stigit upp till himlen
och kommit ner igen?
Vem har samlat vinden
i sina händer?
Vem har knutit in vattnet
i ett kläde?
Vem har fastställt
jordens alla gränser?
Vad heter han,
och vad heter hans son?
Du vet ju!

⁵ Allt Guds ord är rent från slagg,
han är en sköld
för dem som flyr till honom.

⁶ Lägg ingenting till hans ord,
så att han tillrättavisar dig för lögn.

30:1 Agur, Jakes son Betyder möjligen "samlare, lydig(s) son" (jfr 10:5). **30:1** ett budskap Annan översättning: "från Massa" (se not till 31:1). **30:1** till Itiel, till Itiel och Ukal Namn som kan översättas: "Gud är med mig" och "jag klarar det". Orden kan också förstås som inledning till Agurs ord: "Jag är trött, Gud, jag är trött, Gud, men jag klarar det" (alternativt "och jag är slut"). **30:4** Job 38:4f, Jes 40:12, Joh 11:27, Upp 19:12. **30:4** Du vet ju! Annan översättning: "Vet du det?" **30:5** Ps 12:7, 18:31, 19:9, 84:12, 91:4. **30:6** 5 Mos 4:2, 12:32, Upp 22:18.

- 7 Två saker ber jag dig om,
neka mig dem inte intill min död:
- 8 Håll falskhet och lögn ifrån mig.
Ge mig varken fattigdom
eller rikedom,
men ge mig den mat
jag behöver.
- 9 Annars kan jag bli så mätt
att jag förnekar dig och säger:
"Vem är HERREN?"
eller så fattig att jag stjälar
och vanhelgar min Guds namn.
- 10 Förtala inte en tjänare
inför hans herre,
så att han förbannar dig
och du står där med skuld.
- 11 Det finns ett släkte
som förbannar sin far
och inte välsignar sin mor,
- 12 ett släkte som är rent i egna ögon
men som inte har tvättat bort
sin smuts,
- 13 ett släkte med så stolta ögon
och högmodiga blickar,
- 14 ett släkte vars tänder är svärd
och vars käftar är knivar,
för att äta de svaga ur landet
och de fattiga
ur människornas krets.

30:8 Matt 6:11, 1 Tim 6:8.

30:9 5 Mos 8:12f, 32:15, Hos 13:6.

30:11 2 Mos 21:17, Mark 7:10f.

- 15 Blodigeln har två döttrar:
"Ge" och "Ge".
Det finns tre som inte kan mättas,
fyra som aldrig säger: "Nog!":
- 16 dödsriket,
ett ofruktsamt moderliv,
jorden som aldrig
blir mätt på vatten
och elden som aldrig säger:
"Nog!".
- 17 Det öga som hånar en far
och vägrar lyda en mor
ska korparna vid bäcken hacka ut
och örnens ungar äta upp.
- 18 Tre ting är förunderliga för mig,
fyra kan jag inte förstå:
- 19 örnens väg på himlen,
ormens väg över klippan,
skeppets väg ute på havet
och mannens väg hos jungfrun.
- 20 Så gör äktenskapsbryterskan:
Hon äter och torkar sig
om munnen
och säger: "Jag har inte gjort
något fel."
- 21 Tre ting får jorden att skaka,
fyra kan den inte uthärda:
- 22 en slav som blir kung,

en dåre som frossar i mat,
23 en avskyvärd kvinna
som blir gift
och en tjänstekvinna
som tränger undan sin husmor.

24 Fyra finns som är små på jorden,
ändå är de visast bland de visa:

25 myrorna är inget starkt släkte,
men de skaffar sin föda
om sommaren,

26 klippgrävlingarna
är inget kraftfullt släkte,
men de bygger sitt bo
i klippan,

27 gräshopporna har ingen kung,
men de drar alla ut
i härordning,

28 geckoödlan kan gripas
med händerna,
ändå finns den
i kungapalats.

29 Tre finns som skrider
ståtligt fram,
fyra som har ståtlig gång:

30 lejonet, hjälten bland djuren
som inte viker för någon,

30:23 avskyvärd Annan översättning: "avskydd", "ratad". **30:25**
Ords 6:6f, 10:5. **30:27** gräshopporna Kunde härja länder i miljon-
starka svärmar (jfr 2 Mos 10:4f, Joel 1:4f, Upp 9:3f). **30:28** kan
gripas Annan översättning: "griper sig fast".

- 31 en stoltserande tupp, en bock
och en kung i spetsen
för sitt folk.
- 32 Har du varit dåraktig
och upphöjt dig själv
eller tänkt onda tankar,
så lägg handen på munnen.
- 33 För som ost pressas ur mjölk
och blod pressas ur näsan,
så pressas strid ur vrede.

31

Lemuels ord

- ¹ Ord av kung Lemuel, det budskap som hans
mor förmanade med:
- ² Vad ska jag säga dig, min son,
du mitt skötes son,
mina löftens son?
- ³ Ge inte din kraft åt kvinnor,
styr inte din färd
till dem som är kungars fördärv.
- ⁴ Det anstår inte kungar, Lemuel,
det anstår inte kungar
att dricka vin,

30:31 Job 39:22f. **30:31** stoltserande tupp Grundtexten svårtolkad. Annan översättning: "en stridsrustad häst". **30:32** Job 39:37, Mika 7:16. **30:32** tänkt onda tankar Annan översättning: "gjort det med avsikt" (upphöjt sig själv). **31:1** det budskap Annan översättning: "av Massa" (nordarabiskt stamrike, jfr 1 Mos 25:14). Hebr. massá används annars normalt om inspirerade profetord (t ex Nah 1:1, Hagg 1:1). **31:3** 5 Mos 17:17. **31:3** kraft Annan översättning: "rikedom". **31:4** Ords 20:1, Pred 10:17, Hos 4:11.

inte furstar att söka starka drycker,
 5 så att de dricker och glömmer lagen
 och vränger rätten
 för alla nödens barn.

6 Ge starka drycker
 åt den som är döende
 och vin åt plågade själar.

7 Låt dem dricka
 och glömma sin fattigdom
 och sluta tänka på sitt elände.

8 Öppna din mun för den stumme
 och försvara alla värnlösa.

9 Öppna din mun och döm rättfärdigt,
 skaffa den svage
 och fattige rätt.

Hyllning till en driftig hustru

10 Vem kan finna
 en driftig hustru?
 Långt mer än pärlor är hon värd.

11 Hennes mans hjärta litar på henne
 och han saknar ingenting.

12 Hon gör honom gott, aldrig ont,

31:5 Jes 5:22f, 28:7, Est 3:15. **31:6** Ge starka drycker åt den som är döende Utifrån denna vers bekostade Jerusalems kvinnor på Jesu tid ett bedövningsmedel för dem som skulle avrättas (Matt 27:34 med not). **31:6** plågade Annan översättning: "bedrövade", "bittra", "arga". **31:8** Job 29:12f, Ords 24:11. **31:9** Ps 82:3, Jes 1:17. **31:9** Denna lovprisning till den driftiga hustrun är en alfabetisk sång. Verserna börjar i tur och ordning med det hebreiska alfabetets 22 konsonanter. **31:10** Ords 3:15, 8:11, 18:22, 19:14. **31:10** driftig Annan översättning: "kraftfull", "ädel". **31:11** Ords 12:4, 14:1. **31:12** 1 Petr 3:5f.

- i alla sina livsdagar.
13 Omsorg har hon om ull och lin,
och hennes händer
arbetar med lust.
14 Hon är som köpmannens skepp,
hon hämtar sin mat fjärran ifrån.
15 När det ännu är natt går hon upp
och sätter fram mat åt familjen,
portioner åt tjänarinnorna.
16 Hon har planer på en åker
och köper den,
hon planterar en vingård
med vad hennes händer tjänat.
17 Hon fäster ivrigt upp sina kläder
och går till verket
med starka armar.
18 Hon märker
att hennes arbete går bra,
hennes lampa släcks inte
om natten.
19 Hon sträcker händerna
mot spinnrocken,
och fingrarna fattar om sländan.
20 För den betryckte
öppnar hon sin hand,
hon räcker ut sina armar
mot den fattige.
21 Hon oroar sig inte för sin familj
när vintern kommer,

31:13 ull och lin Textilarbete var under antiken kvinnors främsta hantverk och försörjningsmöjlighet (jfr 2 Mos 35:25, Dom 16:13, 2 Kung 23:7). **31:15** portioner Annan översättning: "uppgifter".

31:17 fäster ... upp sina kläder Så att den hellånga dräkten inte är i vägen för fötterna (Luk 12:37, 17:8).

- för alla i huset är klädda
i scharlakansröd ull.
- 22 Täckten gör hon åt sig,
hon är klädd i finaste linne
och purpur.
- 23 Hennes man är känd
i stadens portar
där han sitter bland landets äldste.
- 24 Linneskjortor gör hon och säljer,
köpmännen förser hon
med bälten.
- 25 Kraft och värdighet
är hennes klädnad,
och hon ler mot dagen som kommer.
- 26 Hon öppnar sin mun med vishet
och har vänlig förmaning
på sin tunga.
- 27 Hon vakar över ordningen i sitt hem
och äter inte lättjans bröd.
- 28 Hennes barn står upp
och lovordar henne,
och hennes man berömmar henne:
- 29 ”Många kvinnor har gjort storverk,
men du överträffar dem alla.”
- 30 Charm är bedräglig
och skönhet förgänglig,
men prisas ska den kvinna
som vördar HERREN.
- 31 Låt henne få njuta frukten
av sitt arbete,

31:21 scharlakansröd Dyrbar färg som tillverkades av kermeslöss.

31:22 purpur Den dyrbaraste färgen (se not till Apg 16:14). **31:24**
Apg 9:39. **31:26** förmaning Annan översättning: ”undervisning”.

och må hennes gärningar
prisa henne i portarna.

Svenska Folkbibeln
The Holy Bible in Swedish, Svenska Folkbibeln
translation

copyright © 1996,1998,2015 Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm, och
Stiftelsen Biblicum, Ljungby

Language: Svenska (Swedish)

Reviderad från Svenska Folkbibeln 98 och grundtexten. Gamla testamentet
© 1998, 2015, Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm Nya testamentet ©
1996, 1998, 2015, Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm, och Stiftelsen
Biblicum, Ljungby

2024-12-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Dec 2024 from source files
dated 18 Dec 2024

1f751582-bd9a-5655-ac63-85d69149ba09